

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

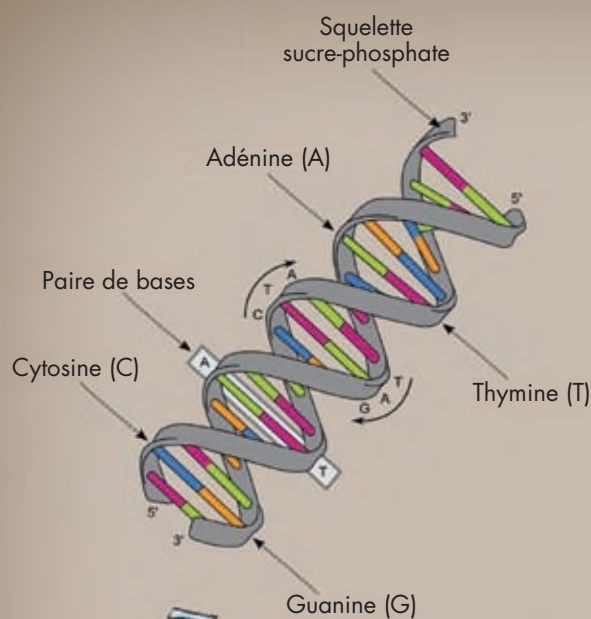
Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLÆGT & DATA

Medlemsblad for DIS-Danmark

ÅRGANG 29 · Nr. 3 · 2014

Er dna-test
slægtsforskerens
fremtidige
værktøj?

Udgives af DIS-Danmark

Databehandling i Slægtsforskning
www.slaegtogdata.dk
admin@dis-danmark.dk

Adresseændringer:

opdateres af medlemmet selv via hjemmesiden.

Log ind og vælg "Mine indstillinger" øverst til højre.

Læs evt. mere her:

www.slaegtogdata.dk/foreningen/adresseaendring-m.m

Redaktionen:

Kathrine Tobiasen, ansvarshavende redaktør
 Korsagervej 13, 8940 Randers SV
 Tlf. 41 28 65 30
tobiasen@dis-danmark.dk

Redaktionsmedlemmer:

Gitte Christensen og Henning Karlbj
 Korrektur:
 Gitte Hovedskov og Kirsten Sanders.

Redaktionen kan kontaktes via hjemmesiden:
 Foreningen / Bladet Slægt og Data,
 Kontakt redaktionen.

Layout, sats og tryk:

Grafisk Data Center ApS, tlf. 66 12 10 30
 Trykoplæg: 9.000 eksemplarer

Artikler i bladet afspejler ikke nødvendigvis foreningens holdning.
 Artikler uden forfatterangivelse kan betragtes som foreningsstof.
 Redaktionen påtager sig intet ansvar for uopfordret indsendt materiale og forbeholder sig ret til at redigere i tilsendte artikler.
 Eftertryk er tilladt efter aftale med redaktionen. Det skal forsynes med tydelig kildeangivelse, ligesom redaktionen skal have tilsendt en kopi.

Bladet udkommer 4 gange årligt.

Næste deadline:

1. november 2014
 1. februar 2015
 1. maj 2015
 1. august 2015

Udkommer:

December 2014
 Marts 2015
 Juni 2015
 September 2015

Bladet sendes gratis til medlemmer af DIS-Danmark.

Årskontingent: 200 kr.

ISSN 0903-6172

Indhold nr. 3 – september 2014

- 3 DNA i slægtsforskningen
- 6 FamilyTreeDNA
- 9 Fremtidens DIS-Danmark
- 10 Historiske kort på nettet
- 13 På jagt efter bibliotekernes guldkorn
- 18 Alle fynske godsskifter kan nu findes online
- 19 En brugeroplevelse – Fæster og skifter
- 22 Lokalforeningernes jubilæumsarrangementer – Mange besøgende trods karneval
- 24 “Thi kendes for ret...”
Om utrykte kilder til kriminelles historie
- 30 Den Slesvigske Samling for Slægtsforskere
- 33 En udvandring på tredje klasse
- 36 Boganmeldelser
- 38 Kalender
- 39 DIS-Danmarks bestyrelse
- 40 Mærsk Mc-Kinney Møller og hans aner

Forsidefoto

Der ligger spændende muligheder for slægtsforskningen i inddragelse af DNA-tester. I dette nummer tager vi emnet op i to artikler. Forsiden er sammensat af Arne Christiansen og billedet nederst er lånt fra Magnus Bäckmarks bog Genvæger.

DNA i slægtsforskningen

Anna Linder
Redaktør på Diskulogen
diskulogen@dis.se <diskulogen@dis.se>

Artiklen er skrevet på baggrund af Peter Sjölungs foredrag ved de svenske slægtsforskerdage.

Fra tid til anden har alle slægtsforskere sikkert ønsket, at de havde haft en tidsmaskine. Så man havde kunnet rejse tilbage og se, hvordan det var før i tiden og træffe de mennesker og slægtinge, som levede på den tid. Man kunne f.eks. have spurgt en kvinde, hvis barn havde en ukendt far, hvem der egentlig var far til barnet, så man havde kunnet forhindre de irriterende huller i slægts-træet.

Vi har alle en slags tidsmaskine i vores kroppe. I en lille bloddråbe findes ikke kun min egen slægts historie, men faktisk en del af hele menneskehedens historie.

DNA-spiralen består af fire forskellige enheder. ATCG, som sidder sammen i par. Totalt har vi ca. 3,2 milliarder par. I cellen findes en cellekerne med kromosomer, som indeholder DNA. Vi har 46 kromosomer. Der findes ovenikøbet lidt DNA i mitokondrierne, energifabrikken i cellerne.

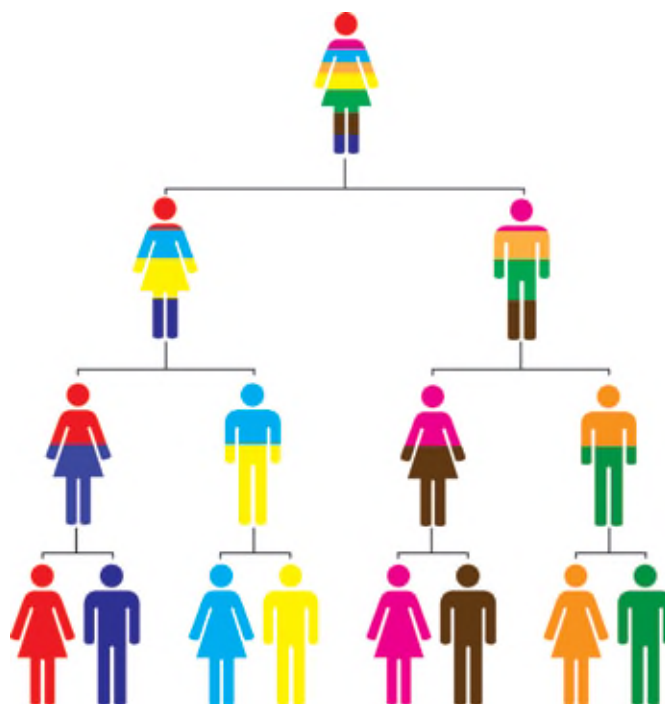
Et barn arver halvdelen af sin mors DNA og halvdelen af sin fars. Præcist hvilket DNA der arves er tilfældigt. Dog er det ikke alt DNA, som afgøres tilfældigt. Alle mænd har et Y-kromosom. Det arves kun fra far til søn, eftersom kvinder ingen Y-kromosomer har. Det betyder, at generation efter generation nedarver Y-DNA, i princippet uforandret fra far til søn. Det samme gælder mtDNA, som nedarves fra mor til barn. Kun kvinder kan føre mtDNA vi-

dere, men også mænd arver det fra deres mor. En viden man har stor nytte af i slægtsforskningen.

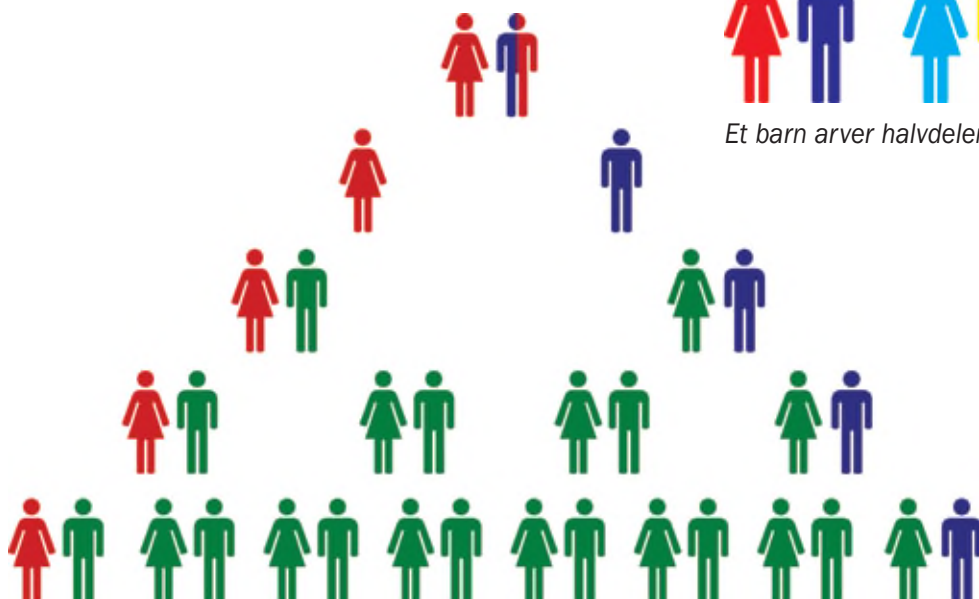
Mormor

Peters mormor Emma Kristina Hedberg (1891-1940) blev ikke så gammel, for hun døde af tuberkulose. Peter har derfor ingen minder om hende, men at en eksakt kopi af hende lever videre både i ham og hans mor, ser han som en trøst.

“Jeg har aldrig truffet hende, men hun findes i mig på en meget konkret måde.”

Et barn arver halvdelen af mors DNA og havdelen af fars.

Et barn arver halvdelen af det autosomale DNA fra sin mor og halvdelen fra sin far.

En dreng arver Y-DNA fra sin far og mtDNA fra sin mor.
En pige arver mtDNA fra sin mor.

DNA-test

Tidligere kunne man kun lave DNA-test for Y- og mtDNA, men nu kan man teste alle 46 kromosomer. Man plukker ca. 1 million 'bogstaver' fra kromosomerne og sammenligner sig med andre mennesker, som har ladet sig teste. Nu er det rigtig interessant for slægtsforskere, eftersom man kan finde slægtninge via alle sine forfædre.

Y-DNA og mtDNA kan man følge tilbage i tiden, næsten lige så langt i tiden, som man har lyst. Ikke bare ti eller et hundrede generationer tilbage, men flere tusind.

"Det giver et spændende perspektiv, når man indser af ens farfars farfar osv., som levede før istiden, havde sammen Y-kromosom, som man selv har, som man har arvet gennem alle generationerne."

Selv om kroppen er fantastisk, sker der undertiden fejl, når DNA kopieres. Hvis der eksempelvis kommer et C i stedet for et G et sted, er en såkaldt mutation opstået. Mutationer er gode, når man vil spore slægten. Hvis en mand får en mutation i sit Y-DNA, arver hans sønner den og fører den videre. På den måde kan man let se, at de i lige denne gren er i nærmere slægt med hinanden end de, som mangler denne specifikke mutation.

Haplogrupper

Ved at tage et stort antal DNA-prøver fra mennesker over hele verden, særligt fra urbefolkninger, som kun har flyttet lidt, har man kunnet lave et gigantisk slægtstræ for hele menneskeheden. Følger man træet tilbage til roden, havner man i Østafrika for 70.000-140.000 år siden.

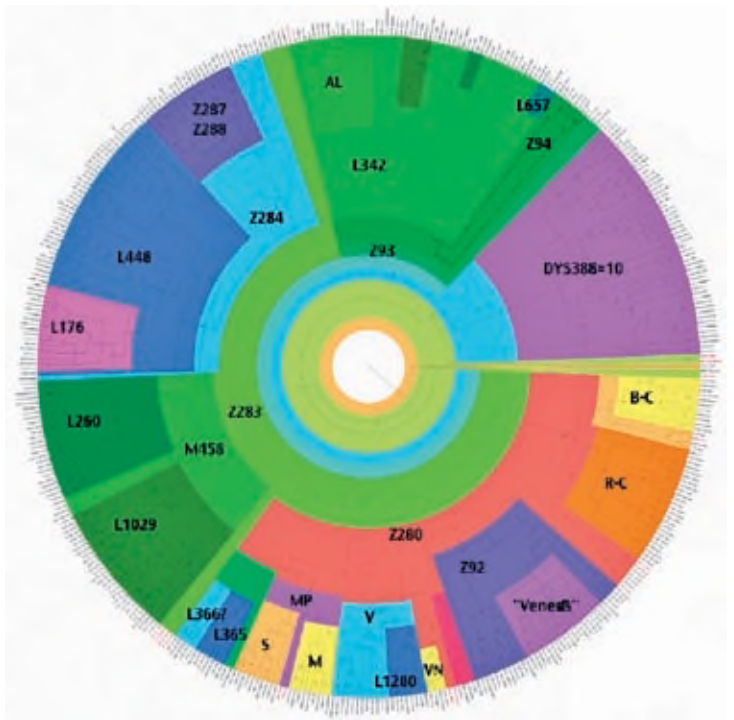
"Det bliver meget tydeligt, at vi alle er i slægt med hinanden. Det folkeslag, som mest ligner det, som vi alle er rundet af, er San-folket i det sydlige Afrika. De lever stadig som jægere og samlere og taler klikspørg," fortæller Peter.

Ved at se, hvor forskellige mutationer er mest almindelige, har man kunnet inddеле menneskeheden i forskellige haplogrupper for både Y- og mtDNA. Haplogruppen I1 er den mest almindelige i Sverige. Den er meget koncentreret i Skandinavien, men Finland hører ikke dertil.

"Finland har altid været specielt. Et specielt sprog og en speciel kultur. Deres sprog adskiller sig meget fra alle andre i Europa, og selv genetikken følger dette mønster."

En russisk forsker har sammenlignet alle testede, som tilhører haplogruppe R1a som Peter, og lavet et stort diagram, som viser, hvordan de alle er beslægtet med hinanden.

"Oppe til venstre findes min ane, Olof Nordlund, som levede i Medelpad i 1600-tallet. Derefter kan man se, at jeg er i slægt med mange mennesker i Sverige, men nede på det lilla og blå er der mange skotter og irlændere. Der er ovenikøbet indere og pakistanere, som jeg er i slægt med. Det, synes jeg, er meget interessant. Uanset hvem af jer, som siger, at de har et stort slægtstræ, så har jeg et større."

Diagrammet er en sammenstilling af, hvordan de, som tilhører haplogruppe R1a, er i slægt med hinanden. Peters forfader er markeret med en rød oval.

Hvordan tester man sig?

Det er ganske enkelt at tage en DNA-test. Man går på internettet og bestiller sin test fra en amerikansk virksomhed; der findes flere at vælge mellem. Derefter får man sendt en test hjem til sig. Testen bruger man til at samle celler på eksempelvis en vatpind, som man lægger i et prøverør. Når man har gjort det, sender man prøverøret tilbage i en svarkuvert. Sværere er det ikke. Dernæst tager det et par uger, inden man får resultatet. Man modtager en god og enkel sammenstilling over sin slægt, som er skrevet på engelsk.

Arne Christiansens artikel i dette nummer har en meget udførlig beskrivelse af, hvordan det fungerer i praksis.

Hvad mere får man at vide?

Dit DNA lægges i databasen og sammenlignes med de eksisterende DNA-resultater, og der dukker et antal personer op, der også har ladet sig teste, som deler visse DNA-dele med dig. I er slægtninge. Man får en liste med sine DNA-slægtninge. Den består sandsynligvis af ca. 40-140 matches.

"Før min mor står der, at relationen til mig er forælder/barn. Vi har meget ens DNA. Derefter oplistes de andre slægtninge i faldende rækkefølge. Det er en relativ skala, som angives. En person, som er angivet til at have fælles 5x tip-oldeforældre med dig, har måske 9-tipoldeforæl-

dre eller lignende, så der kan man ikke helt stole på angivelsen. Derefter kan man begynde at kontakte dem og forsøge at hjælpe hinanden med at finde ud af, hvordan man er i slægt med hinanden. Det er der, det spændende begynder. Hvis begge allerede har lavet et godt stykke slægtsforskningsarbejde, er det ganske enkelt at opklare, hvor man er i slægt.

Man kan ovenikøbet, via et billede over sine kromosomer, se hvilke kromosomer man deler med personer på sin træfliste.

Ivar Persson

Peter og en mand i Boston, John Nelson, har ikke meget DNA til fælles, men der er et tydeligt slægtskab. De har begge gode stamtræer, hvilket har lettet deres jagt på, hvordan de er i slægt med hinanden. De opdagede, at deres slægtstræer kun var ens et eneste sted – Ivar Persson, en bonde i Bäck uden for Sundsvall.

“Det er fascinerende, at jeg og John har samme stykke DNA, som fandtes i Ivar Persson for 300 år siden.”

Brit Jonsdotter

Peter har identificeret sin mormors mms mms mms mm, Brita Jonsdotter, som levede i bispegården i Östra Jämtland for snart 400 år siden. Da han testede sit mtDNA, opdagede han, at det tilhørte en haplogruppe, som er meget usædvanlig i Sverige, H23. Han var den eneste skandinav med denne haplogruppe i databasen. Efter nogle måneder dukkede der endnu en person op med H23 i Sverige. Det viste sig at være Krister Bylander, en af Peters kammerater.

“Det er helt utroligt, at vi, som kender hinanden, har samme unikke haplogruppe. Krister havde ikke slægtsforskning så langt tilbage, kun til sin mormors mormor, som boede i Graninge uden for Sollefteå. Vi gravede videre på hans kvindelige linje, og jo længere tilbage i tiden vi kom, desto længere mod vest kom vi, og til sidst kom vi frem til Brita Jonsdotter. Jeg vil hævde, at det er svensk rekord over en DNA-verificeret slægtskæde. Nu ved jeg, at min slægtsforskning er korrekt på de her grene.”

Da de fleste, som tilhører haplogruppe H23 i Europa, findes i Skotland, Irland, Tyskland, Holland, Rusland og Tjekkiet, har Peter nu nye spørgsmål at besvare. Kom Brita ude fra Europa, eller stammer de andre fra Jämtland?

Fader ukendt

Det er frustrerende, når man ikke kan finde en barnefarer i kirkebøger eller andre arkivalier. Åke i Västerås' morfars far var ukendt. Men da der fandtes et rygte i familien om, hvem der var far, kunne han kontakte en efterkommer til denne mand og bede hende hjælpe med at løse en slægtsgåde. Svaret på hendes DNA-test viste, at man havde mistænkt den rette mand. Åke havde fundet sin morfars far.

Nogle af slægten Niemi i Norrbotten hævdede, at de var uægte efterkommere af slægten Laestadius, og de ansøgte derfor om at måtte bruge navnet som efternavn. Patent- og registreringsverket sagde nej, idet der ikke fandtes skrifteligt bevis på dette slægtskab, men da Fritz Niemi og Hans Laestadius ved hjælp af DNA-test kunne bevise et meget nært slægtskab gennem Y-DNA, gav Patent- og registreringsverket tilladelse til, at Niemi kunne tage navnet Laestadius.

Folk fra Ångermanland

Peter har lavet en tabel over alle, som er blevet testet og viser sig at have DNA-spor fra Ångermanland. I tabellen kan man aflæse, hvor man er i slægt med hinanden.

“Det er meget spændende at regne ud, hvordan deres slægt hører til Ångermanland. George Talbert fra USA har en morfars mor, som kom fra Sverige og hed Stenberg. George have ingen anelse om, hvor i Sverige hun kom fra, men vha. min tabel kan man se, at hun antagelig stammer fra det sydlige Ångermanland.”

“Jean Hanks, en adopteret kvinde i USA, havde ingen anelse om, hvem hendes forældre var. I min tabel kan man se, at hun har ganske mange koblinger til personer med slægt i det sydlige Ångermanland. Jean ved stadig ikke, hvem hendes biologiske forældre var, men hun har dog fået en slags tilhørsforhold. På en eller anden måde stammer hun fra det sydlige Ångermanland. DNA-test kan virkelig give adopterede en chance for at finde deres rødder.”

Afslutningsvis

Inden man beslutter sig for at tage en DNA-test, skal man forberede sig på, at man kan finde ting, som man ikke havde forventet. At ens data måske kan blive spredt uden ens kontrol, hvilket ikke burde betyde så meget, så længe det kun gælder slægtsforskningstests og ikke sundhedstests. Testresultatet kan muligvis være fejlbehæftet, selv om testvirksomheden er meget omhyggelig.

“Der findes strenge regler for personoplysninger i USA, og ca. 1 million DNA-tests er blevet lavet, så jeg er ikke urolig for, hvor sikkert mine data opbevares. Testvirksomheden gemmer DNA-test i fryseren i 25 år. Der findes ingen abonnementsomkostninger på trods af, at nye matches dukker op hele tiden.”

Virksomhederne har ofte tilbud et par gange om året. Udgiften varierer afhængigt af, hvilken test man vælger at tage, men prisen ligger på ca. 1.000-3.000 kr.

“Har du slægtsforskning og har godt styr på anerne, så er det kanongodt at tage en DNA-test for at komplettere slægtsforskningen. Man finder en masse nye slægtninge verden over og kan endda følge slægtens rødder tilbage til Afrika.”

Artiklen er skrevet af Anna Linder og blev bragt i slægtsforskningsbladet Diskulogen nr. 102.

FamilyTreeDNA

Arne Christiansen

Langelinie 34 C

5230 Odense M

Tlf. 66 13 31 34

christiansen@dis-danmark.dk

Baggrunden

Jeg har efterhånden deltaget i Svenske Slægtsforskerdage en del gange som repræsentant for DIS-Danmark. Herudover har jeg fulgt artiklerne i de Svenske og Norske slægtsforskningsblade. Her har der med mellemrum været korte artikler om DNA, som jeg ikke helt forstod. På Svenske Slægtsforskerdage 2013 i Karlstad var der desuden en række foredrag, herunder et om DNA i slægtsforskningen, og da jeg havde hørt det, blev jeg mere tændt på problemstillingen. På en af standene solgte de alkens forskellige bøger om slægtsforskning og egnsforskning, bl.a. en der var skrevet af foredragsholderen Magnus Bäckmark: Genvägar, praktisk handledning til DNA-jämförelse i släktforskning. Se mere om bogen under Bøger. DIS-Danmark købte bogen, der netop var udkommet i et revideret 2. oplag, så den nu skulle være opdateret til situationen i juni 2013. Efter hjemkomsten fra messen er bogen studeret, ligesom jeg har tilmeldt mig et par facebookgrupper, den svensksprogede DNA-anor og den norske The Norway DNA project, der er en gruppe for norske brugere af gentest fra FamilytreeDNA. FamilytreeDNA har naturligvis også deres egen Facebook gruppe

Jeg havde også lagt mærke til, at mit slægtsforskningsprogram, Legacy 8, kunne håndtere DNA-test, uden jeg dog havde nogen forståelse for hvordan, men det måtte komme.

Bestilling

Jeg fyldte 70 år i juni 2014 og plejer altid at give mig selv en gave, som jeg ikke regner med at få fra andre. I bogen Genvägar er der en ret grundig gennemgang af, hvad man skal tænke på, før man kaster sig ud i projektet. Jeg selv ville f.eks. aldrig lave en gentest, der kunne fortælle mig om forøgede risici for bestemte sygdomme. Hvad skulle jeg bruge det til udover at blive nervøs. Der er også en gennemgang af de firmaer, der tilbyder at lave testene. De er nævnt i uprioriteret rækkefølge: FamilytreeDNA, 23andMe, AncestryDNA og Oxford Ancestors. Det er vigtigt, at man kan få sine data lagt i den størst mulige database dækkende de områder, hvor dine forfædre kommer fra. Det er forholdsvist enkelt at sige, hvilken database der er størst lige nu, men hvordan ser det ud om 5 år? Det vil være rent gæsteri. Problemet for en dansker med aner inden for bondebefolkningen er, at der endnu ikke er ret mange danskere, der har ladet sig te-

ste, hvorfor mængden af brugbare hits vil være lavt, men man skal jo begynde et sted. Jeg kunne se at svenskerne og nordmændene oftest valgte FamilytreeDNA, og det blev den udløsende faktor for valget.

Jeg bestilte derfor onsdag d. 21. maj 2014 følgende tests: Family Finder, mtDNA Plus samt YDNA67 og betalte i denne forbindelse \$433 af mine sparepenge. Jeg håbede at få resultatet inden min fødselsdag d. 11. juni, men det kom ikke til at holde stik. Når bestillingen er gennemført, får du oplyst et Kit no. samt en adgangskode til din side hos Familytree.dna.com. Alt på hjemmesiden er på engelsk.

Prøvekittet

Godt en uge senere, d. 29. maj modtager jeg denne pakke med posten.

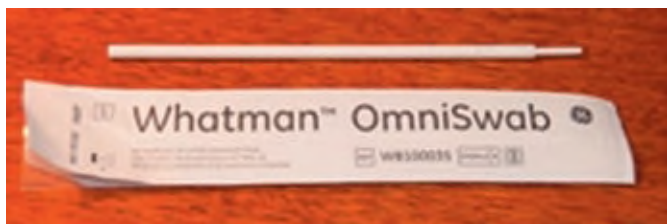
Kuverten er lidt mindre end A5 og indeholder en returkuvert, en lille lynlåspose med to små prøveglasser og to sterile prøvepinde til at tage prøver af dit DNA. Udover dette ligger der et velkomstbrev, samt en side der beskriver processen med at tage DNA-prøven. Det er ganske enkelt.

Umiddelbart er det ikke meget, man får for 3.000 kr.

Prøvetagning

Du må ikke have spist eller drukket i en time, før prøverne tages. Selve prøven tages ved at gnubbe/skrabe prøvepinden på indersiden af kinden. Efter at skrabet er foretaget, åbnes de små beholdere, og prøveenden af skraberens sænkes ned i glasset og selve skraberhovedet frigøres ved at trykke på en knap i enden af skraberens.

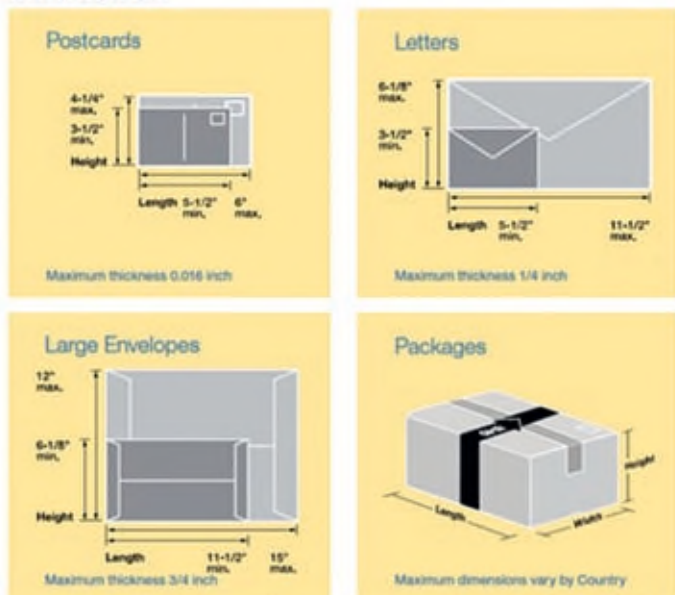

Herefter gentages processen med den anden prøvemand og den anden kind.

Indsendelse af prøve

Kuerten og vejledningen gør et stort nummer ud af at præcisere, at forsendelsen, der vejer ca. 15 g, skal sendes som pakke til USA, fordi det ikke er et brev. Jeg tog et print af US Postals regler for breve med på posthuset her i Danmark for at spørge, hvordan man egentligt skulle sende denne kuvert. Herunder et print der viser US Postals regler.

International

Problemet er, at forsendelsen er ca. 10 mm tyk, og det er mere end 1/4", samt at brevet er mindre end minimumslængde i forhold til reglerne. En væsentlig drivfaktor for mig var, at en pakke til USA koster 262 kr. hos Post Danmark mod de 16 kr., brevet kostede.

Personalet på postkontoret havde aldrig hørt om så-

danne problemer, og vi endte med at sende prøverne som brev d. 6. maj 2014.

Nu blev det så spændende, om prøven nåede frem.

Dagen efter min fødselsdag d. 12. juni, modtager jeg endelig en mail om, at prøven er nået frem, så det lykkedes altså, selvom det tog sin tid. Nu venter jeg så på den næste mail om, at analysen er færdig. Det vil der gå en rum tid med jf. nedenstående.

AWAITING TESTS			
Tests	Lab Procedure	Batch	Expected
Family Finder	Family Finder	574	3-4 Weeks
mtDNA Plus	HVR1	574	6-8 Weeks
mtDNA Plus	HVR2	574	6-8 Weeks
Y-DNA17	Y-DNA1-12 Markers	574	6-8 Weeks
Y-DNA17	Y-DNA13-25 Markers	574	6-8 Weeks
Y-DNA17	Y-DNA26-37 Markers	574	6-8 Weeks
Y-DNA17	Y-DNA38-47 Markers	574	6-8 Weeks
Y-DNA17	Y-DNA48-60 Markers	574	6-8 Weeks
Y-DNA17	Y-DNA61-67 Markers	574	6-8 Weeks

Nå, men jeg kunne jo i mellemtiden færdiggøre min profil hos FamilytreeDNA. Man kan selvfølgelig optræde helt anonymt, men det er nu ikke min hensigt. Derudover skal man oplyse lidt om den ældste forfader i ren mandelinje og ditto i ren kvindelinje. Endelig er det en god ide at uploade en GEDCOM-fil til profilen, så det er nu gjort.

Svar på prøven

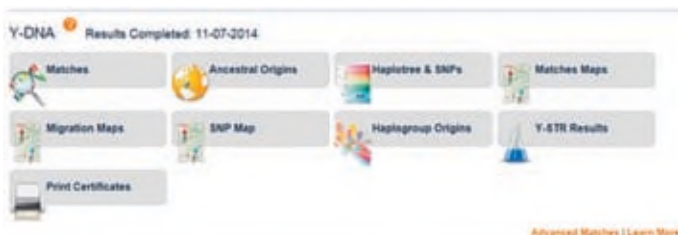
Endelig d. 5. juli fortalte en mail, at der var svar på min Y-DNA-test, så jeg nu kunne begynde at teste min direkte faderlinje, jeg skulle bare logge på kontoen. Det skete straks, men øv. Det eneste jeg fik af oplysninger var, at jeg nedstammede fra en afrikaner, der levede for millioner af år siden, kaldet Adam, samt en rute som migrationen skulle være foregået ad. Det vidste jeg godt i forvejen.

Dog mente de, at der var et Exact match til Tyskland med mindre end 0,1 % sikkerhed. Det er sikkert mig, der ikke forstår noget af det hele, men hvordan kan det være et Exact match?

De øvrige dokumenter, der var linket til, kunne jeg ikke åbne/eksisterede ikke. OK. Der var da en knap, hvor jeg kunne fejlmelde, og efter nogle dage kom der mail om, at nu var oplysningerne der. Nu kunne jeg begynde at stu-

dere resultaterne. Min HaploGroup er I-M223, og hvad kan man mon bruge det til? Samtidig fik jeg oplysning om værdierne for de 67 såkaldte Y-STR, i mit tilfælde tal imellem 8 og 32. Der er ligeledes noget at studere. Oplysningerne kan hentes ved at klikke på de enkelte ikoner vist herunder. Specielt vil jeg nævne et helt unødvendigt dokument, nemlig det der gemmer sig bag Print certificates. Der er kun et dokument, så jeg ved ikke, hvorfor teksten antyder flertal, og der kommer et stykke papir ud af printeren, der gerne vil ligne en gammel aktie, men der er ikke nogen oplysninger på printet, som du ikke allerede har fået.

Det videre forløb

Først skal jeg have læst en bunke om Y-dna for at kunne tolke resultaterne. Jeg vil endvidere vente spændt på resultatet af de to sidste test, mtDNA og FamilyFinder.

Jeg er ret spændt på, om jeg får noget ud af dette forsøg ud i det ukendte, men regner med at fortælle om mine videre erfaringer.

Når jeg kommer længere ned i materien, vil jeg overveje at starte en dansk facebookgruppe om emnet, men problemet er, at det skal være en gruppe, der ved noget om emnet, til at svare på spørgsmål. Det kan jeg ikke påtage mig, da jeg ikke har den nødvendige viden. Hvis andre kunne tænke sig at arbejde i et sådant forum, ville det være ret fint.

Nogle internetlink

<http://anfyndet.blogspot.se/2014/05/det-man-har-visar-inte-alltid-vad-man-ar.html> om, hvor forskelligt autosomt DNA har overlever til tre helsøskende.

<http://gronastubben.se/wordpress/?p=148> Blogindlæg af Magnus Backmark om myOrigins

Bøger

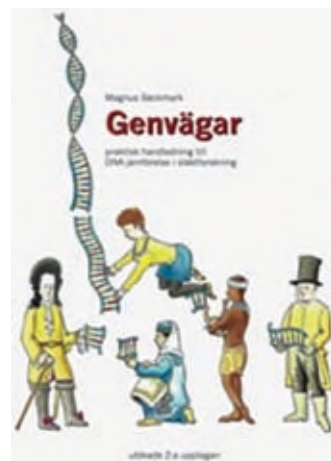
Magnus Backmark:
Genvägar, praktisk handledning til DNA-jämförelse i släktforskning
ISBN 9789-91-637-2185-4.
Udgivet i 2013.

Knap 100 sider skrevet på svensk.

Du kan i en periode købe bogen i en periode bogen i vores webshop

www.slaegtogdata.dk/foreningen/butikken.

Jeg har desværre ikke fundet nogen egnede bøger på dansk endnu.

Skal vi starte et DIS-Sønderjylland?

Læsning af kapitlet "Sådan begyndte det for Ole H. Jensen" i 25-års jubilæumsskriftet har givet nyt liv til gamle tanker om at danne en DIS-lokalforening i Sønderjylland. Da artiklen i 2006 blev bragt i Slægt & Data, gjorde Ole H. Jensen et forsøg på at sætte gang i planerne, men interessen var ikke stor nok.

Nu er tanken bragt på bane igen af slægtsforskningens grand old man, Hans H. Worsøe, som samtidig minder om, at der kan søges midler til opstarten fra *Anders Hansen Schmidts Legat til fremme af slægtshistorisk forskning i det tidligere Hertugdømme Slesvig*. Det er klart, at der allerede eksisterer velfungerende lokale foreninger i området, men formentlig vil der også være plads til en DIS-forening.

Denne lokalforening kunne som noget særligt dække området mellem Sønderborg, Aabenraa og Flensborg (evt. også Tønder og Haderslev) og altså henvende sig til medlemmer på begge sider af grænsen. I den forbindelse kan det være af interesse, at der den 15. november 2014 holdes en dansk-tysk slægtsforskerdag i Flensborg, hvor der vil være fokus på forskning hen over grænsen.

Se mere i artiklen *Den Slesvigske Samling for Slægtsforskere* andetsteds i bladet.

Er du interesseret i at være med til at starte DIS-Sønderjylland, hører Ole H. Jensen gerne fra dig. Han kan nås på adressen oh.j33@mail.dk.

Fremtidens DIS-Danmark

Hanne B. Stegemüller
Telefon: 22 81 17 31
post@stegemueller.dk

Jeg har læst Kathrine Tobiasens enormt flotte jubilæums-skrift i anledning af, at DIS-Danmark i år fylder 25 år. Det var spændende at læse om starten på DIS, dengang en 'datamat' var noget nyt og fremmedartet, forbeholdt de få, hvor 'databehandling' var noget ganske nyt, og hvor foreningen gjorde et stort oplysningsarbejde for at ud-brede kendskabet til slægtsforskningsprogrammer og deres nytte for den enkelte slægtsforsker.

Dengang var det en utopi, at man nogensinde ville kunne sidde hjemme ved skrivebordet og samle stam-data sammen fra de originale kilder og så kunne bruge tiden på arkiverne til at gennemgå de mere interessante kilder, der sætter kød på slægten. Da jeg selv startede med at slægtsforske for 10 år siden, kunne jeg kun bruge kirkebøger lørdage fra 9:00 til 16:00 i vinterhalv-året, så det var bare med at være effektiv på arkivet. Dengang havde jeg et lille 56 k modem, og jeg kan stadig huske lyden af modemmet, der ringede op via telefonen, som så derefter var optaget i flere timer. Det føles, som om det er en menneskealder siden.

Vi slægtsforskere er vant til at kigge bagud, men tiden er også til at kigge fremad og se på, hvor vi vil hen som forening betragtet. Vi skal som medlemmer klæde vores bestyrelse på, og vi skal være med til at skabe en vision for fremtiden. Hvis vi har en vision, er det let for bestyrelsen at vide, hvad den skal arbejde på og skal svare i forskellige sammenhænge. Med en erklæret medlemsbåret vision ved vi, hvor medlemmerne står, og hvad de vil.

Jeg kan være lidt bekymret på foreningens vegne over, om vi er visionære nok, og om vi ser, hvor slægtsforskningen er på vej hen. Hvis vi ikke tydeligt nok kan signalere, at vi er en moderne forening, der rummer masser af viden og erfaring oparbejdet gennem mange år, så mister vi de potentielle nye medlemmer, og så bliver vi lidt støvede og gammeldags, og det holder ikke i længden.

Vi er udsat for en enorm konkurrence fra Facebook-grupperne og andre løst koblede fællesskaber, så der skal noget særligt til, for at nye slægtsforskere melder sig ind hos os. Hvordan sikrer vi dette?

Vi har to fantastiske flagskibe: medlemsbladet og hjemmesiden, men er det nok til at trække nye medlemmer til? Som jeg ser det, er vi allerede nu ved at tabe terræn til fx Danish Family Search (DFS), der tordner derudad med indtastning af kirkebøger, og som reklamerer med, at de er stedet, hvor man finder sine aner. KildeIndtastningsKomiteen (KIK) strakte sig meget langt, og tillod DFS at anvende de indtastede folketællinger på CD11,

så derfor har DFS en masse folketællingsdata at søge i, men de samme data kan altså søges på DDD.DDA.

I vores vedtægter står, at vi skal være med til at "gøre kilder tilgængelige i elektronisk form," og så må vi ikke tabe noget så vigtigt som indtastning af kirkebøger til en australsk reklamefinansieret hjemmeside. Vi har Kildeportalen, og der er tastet temmelig mange data ind i den, men den har aldrig vundet den udbredelse, som den faktisk fortjener. DFS er langt foran os med indtastning af kirkebøger.

I vores vedtægter står også: "varetage foreningens interesser i forhold til arkiverne" – det er helt rigtigt, men vores vision kunne måske udvides til, at det skal være os, der er den naturlige samarbejdspartner for Statens Arkiver, når de skal udvikle nyt. Det skal være os, de vælger at spørge til råds, og vi skal være den foretrukne samarbejdspartner, når talen falder på slægtsforskning.

Jeg synes også, jeg ser en ny tendens i tiden med de webbaserede slægtsforskningsprogrammer som f.eks. My Heritage, hvor man via Smart Matches lynhurtigt kan samle på aner. Det er, som om det hele skal gå så stærkt, og man skal på en weekend kunne koble flere generationer på sit slægtstræ. Det ser jeg slet ikke som slægtsforskning, men som 'aneindsamling'. Der har for ganske nyligt været en 'undersøgelse' på Facebook af, hvilke slægtsprogrammer der bruges. My Heritage er hestehoveder foran de andre programmer. Er det virkelig den nye trend? Det er, som om slægtsforskning bliver et spørgsmål om at søge i databaser frem for at læse i kilder, og det, synes jeg, er synd. Jeg synes, slægtsforskningen på den måde bliver for nem, og glæden ved det enkelte fund må blive reduceret.

Lad mig høre, hvad I tænker:

- Kan vi i fællesskab skrive en medlemsbåret vision om, hvor vi synes DIS skal være på et 5-årigt sigte?
- Kan vi overlade vores bud til bestyrelsen, der herefter kan uddrage deres egne konklusioner?
- Hvor tror du, slægtsforskningen er om 5 år?
- Hvad tror du, der vil ske på IT-fronten?
- Hvilke trusler ser du mod foreningen?
- Hvad er foreningens største forcer?
- Hvordan trækker vi nye medlemmer til foreningen?

Jeg kan kontaktes på post@stegemueller.dk eller i tråden 'Fremtidens DIS', der ligger i Forum under Foreningsforhold – Fremtidsvisioner.

Historiske kort på nettet

Peter Korsgaard
Arkivar, Geodatastyrelsen
ptk@gst.dk
<http://hkpn.gst.dk>

Ved årsskiftet 2012/13 skete der to ting for Kort- & Matrikelstyrelsen. For det første skiftede vi navn til Geodatastyrelsen. Heri lå den tanke, at det egentlig er de geografiske informationer, som er det væsentlige; kort er blot en af de måder, som man udtrykker dem på – og vores arbejdsområde er blevet meget mere vidtfavnende med den digitale revolution. Ulempen er, at det kan gøre, at vi er blevet lidt sværere at finde for borgerne. For det andet blev de fleste af vores data 'købt fri' til almen benyttelse. Med det sidste fulgte også en forpligtigelse til at gøre data tilgængelige via internettet – ellers var de jo ikke særligt frie.

Tiltaget er selvfølgelig først og fremmest rettet mod administration og erhvervsliv – og det er derfor de moderne data, som er i højsædet. Men arkivet kommer også med som det tynde øl, for en del af arkivets materiale bliver faktisk også brugt af administration og erhvervsliv.

Geodatastyrelsens historiske kort på nettet kan ses på denne hjemmeside: <http://hkpn.gst.dk>.

De vigtigste landkort er med

I arkivet valgte vi at supplere matrikelkortene, som allerede lå på nettet, med landkortene (de topografiske kort),

nemlig målebordsbladene og centimeterkortene, således at brugerne fik de bedste kort fra slutningen af 1800-tallet til 2000, hvor kortene ikke længere blev trykt. Der findes enkelte kort, som giver en bedre gengivelse af bebyggelse og landskab, men de er få, og de kommer med i næste omgang. Omfanget er på godt 9.000. Dette er så suppleret med kort, hvor der var huller i dækningen. Det er primært Sønderjylland (som jo indtil 1920 blev kortlagt af preusserne) og perioden før 1880, hvor vi har taget trykte kort over København, Manzas småskalakort over hele landet, sønderjyske kort og endelig Videnskabernes Selskabs trykte kort med. Hvis betegnelserne ikke siger læseren så meget, så er han/hun velkommen til at læse om dem i min bog *Kort som kilde* – den kan downloades gratis på <http://topograf.dk/2-korthistorie.html>. Samtidig med de nye kort er der også sket flere forbedringer af siden, herom senere.

Målebordsbladene

Den første grundlæggende opmåling af Danmark skete i anden halvdel af 1800-tallet og mandede ud i de høje målebordsblade (i 1:20.000). Man må tænke på, at der var to behov, dels militærets, dels de civile. Folk skulle kunne finde vej eller kunne se på kortet og sammenholde

<i>Niels Andreassen</i>	<i>Niels Andreassen</i>	721.	9.	6 7/8 1/2
<i>Byg Niels Nielsen</i>	<i>Byg Niels Nielsen</i>	721.	10.	7 1/2 1/2
<i>Thomas Andreassen</i>	<i>Niels Andreassen</i>	721.	11.	6 6/8 1/2
<i>Niels Nielsen</i>	<i>Peder Jensen</i>	721.	12.	7 2/8 1/2
<i>Niels Andreassen</i>	<i>Thomas Jensen</i>	721.	13.	7 4/8 1/2
<i>Jacob Andreassen</i>	<i>Jacob Andreassen</i>	721.	14.	7 1/2 1/2

Ældre hartkornsekstrakt for Kundby by og sogn. Kolonnerne står for ejer, bruger, gammelt hartkorn (1688), nyt matrikelnummer og nyt hartkorn. Øverst er Niels Andreassen overstreget og erstattet med Ole Jensen. Vi kan ikke vide, hvornår Niels Andreassen var bruger, men Ole Jensen var det o. 1840.

det med landskabet, når kanonen skulle rettes ind. Der er derfor mange høje punkter med, f.eks. alle mølletyper. Mange gårdnavne er med – hvis man skulle spørge om vej – ligesom missionshuse, smedjer, andelsmejerier og andet godt. Placeringen af disse er ofte svær at finde ud fra andre kilder, så her er kortet en rigtig god kilde.

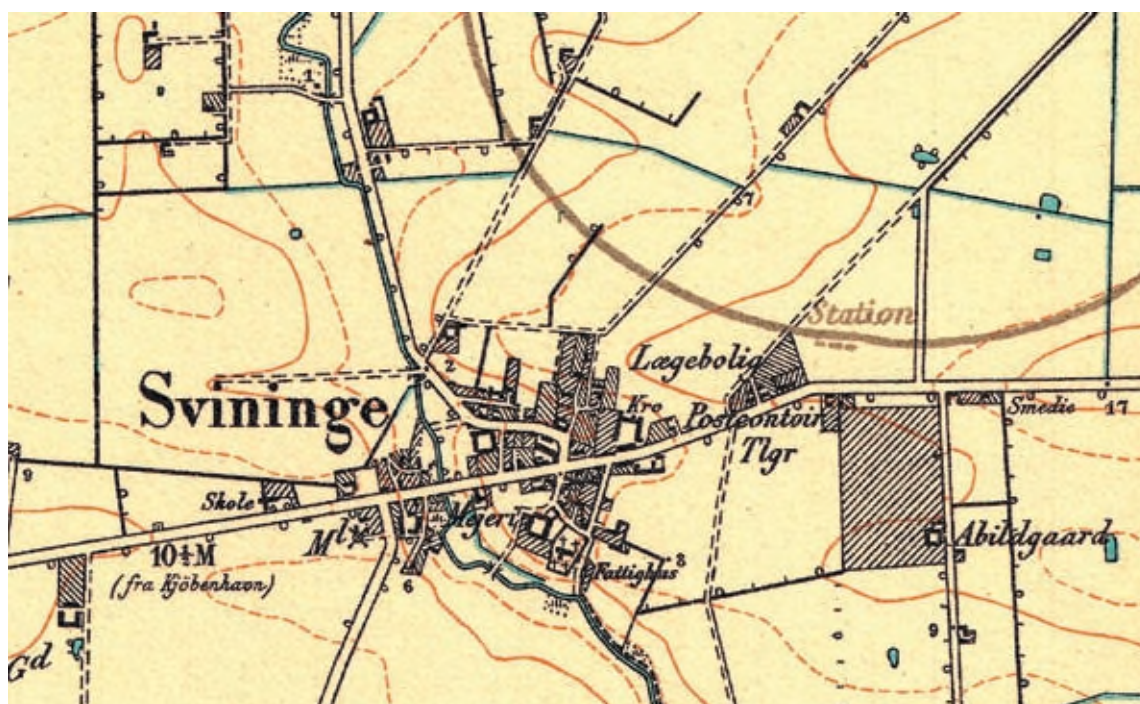
Traditionen blev fulgt i de følgende målebordsblade, de brede målebordsblade. Over tid skiftede indholdet i kortene: smedjer gled ud; lægeboliger (datidens skadestue), jordemoderboliger og lignende kom ind. Især kom der flere og flere gårdnavne med.

Med mellemrum blev kortene revideret. Det kunne ske med forskellige intervaller. Hyppigst var det, hvor byudvik-

lingen gik stærkest. Der kunne også være forskel på, hvor meget der blev revideret ved den enkelte revision. Når det var mest intensivt, foretoges en rekognoscering i marken, hvor alle elementerne blev taget op, bevaret eller kasseret, og nye føjet til. Man kunne også nøjes med mindre, f.eks. kun at se på vejene. Vi ved desværre ikke så meget om, hvad der skete i mange tilfælde.

Centimeterkort

Ved overgangen til centimeterkort (o. 1960) skete der en vis forringelse af indholdsmængden. Det siger sig selv, for kortarealet af det samme område gik målestokforholdet fra 25 til 16, altså en formindskelse med ca. 1/3.

Højt målebordsblad fra slutningen af 1800-tallet af Svinninge i Nordvestsjælland. Det illustrerer udmærket det indhold, man kan forvente. Jernbanen og stationen (som kom efter opmålingen) er blevet tilføjet, og nye funktioner så som telegrafstation er også med.

Godt 50 år senere, i 1951, er Svinninge vokset. Der er kommet savværk og valsemølle. I forhold til tidligere er der kommet mange gårdnavne med på dette lave målebordsblad.

Denne rude kommer frem, når man vælger Kort/stednavn på kort. Her er så to muligheder: Man kan vælge stedet ud fra en database – her er valgt Svinninge (og med det rigtige postnummer, der er jo flere muligheder). Den anden er at navigere rundt i kortet; der er muligheder for at zoome ind og ud og panorere. Når man skal foretage søgningen, klikker man i kortet på det udvalgte sted og derefter på 'Søg'.

Det bevirkede en uddynding af navnestoffet, mest i byerne. Og nu var smedjer og lægeboliger heller ikke så interessante længere. Hvis man vil vide mere, så kan man med stort udbytte slå op i Peter Michaelsens artikel på topograf.dk.

Matrikuleringsprotokoller

Landdistrikterne i Danmark (til Kongeåen) blev matrikuleret i begyndelsen af 1800-tallet. I den forbindelse blev der for hvert eneste sogn lavet en fortegnelse over ejendomme med angivelse af gammelt og nyt hartkorn (vurdering), ejer og bruger, areal, matrikelnummer efter den nye matrikel med mere. Denne fortegnelse, sogneprotokollen (beskrivelsesprotokollen), blev lavet på et bestemt tidspunkt for hvert sogn og derefter ajourført. For Øernes vedkommende er det ca. 1806-10, Bornholm dog ca. 1816, for Jyllands vedkommende 1811-22. Da alle ejendomme er med og har angivet bruger og ejer, er protokollen et godt sted at søge, hvis man skal stedfæste en ejendom. Placeringen af matrikelnummeret kan findes på matrikelkortet fra det pågældende tidspunkt, Original 1-kortet, som også kan findes på siden.

Da matriklen skulle til at træde i kraft, var det nødvendigt at få ejer/brugernavnene ajourført, så o. 1840 blev der udarbejdet en oversigt over alle matrikelnumrene med angivelse af ejer/bruger, så vidt man i matriklen vidste. Nogle vil måske spørge, hvorfor man ikke havde ajourført navnene, men det er ikke matriklens opgave; den tager sig kun af ejendommene. For at få navne på ejere, skal man til retsbetjenten (dommeren) eller skattevæsenet. Så oversigten, den ældste hartkornsekstrakt,

blev sendt til amtstuerne, som stod for skatteopkrævnin-gen. Her blev navnestoffet ajourført, så en ny hartkornsekstrakt, den yngre, kunne renskrives og sendes ud til sognefogederne, så alle ejendomsbesiddere kunne se, hvad de var sat i skat til – af hensyn til eventuelle klage-mål.

Både sogneprotokollerne og hartkornsekstrakterne er nemme at gå til; de er inddelt efter ejerlav og skrevet med let læselig håndskrift. Desuden er som nævnt alle ejere/brugere samlet for hvert enkelt ejerlav, så de er nemme at finde.

Nye/forbedrede faciliteter

Det er blevet nemmere at søge ved klik i kortet/stednavn. Databasen indeholder mere, og det er nemmere at zoome m.m. Hvis man søger på denne måde, vil man fastholde søgningen, når man skifter til de fleste andre faner, således at søgeresultaterne automatisk kommer frem.

Det er nu muligt at downloade kortene i 254 dpi jpg. Når man står i kortet, skal man klikke på kopi og vælge 'JPG (hele kortet)'. Og husk, at al gengivelse er gratis.

Der findes info-faner, som kommer frem ved at klikke på i-feltet foroven til højre. Her ligger beskrivelse af kortene og hjælpemidler så som signaturtavler og kortbladsinddelinger.

Fremtiden

Vi har de næste kort parat, men venter lidt. Vores overordnede systemer skal laves om, og det er mere fornuf-tigt at gøre data og metadata parat til fremtiden.

På jagt efter bibliotekernes guldgrube

Kathrine Tobiassen
Korsagervej 13
8900 Randers
Tlf. 64 64 51 06
tobiassen@dis-danmark.dk

Vi har efterhånden vænnet os til, at alt kan findes på nettet. Det gælder, uanset hvad man lige skal finde ud af: En adresse, en definition af et ord, en beskrivelse af et sted. Og det gælder oplysninger, vi skal bruge i vores slægtsforskning. Hvis Google ikke kan finde det, så eksisterer det ikke!

Men der er masser af bøger og artikler med fantastiske oplysninger, som endnu kun kan læses i trykt udgave. Alt det, næsten, kan du finde på bibliotekerne, og selv om dit nærmeste bibliotek er et lille, beskedent et af slagsen, som ikke har alverden i sine samlinger, så giv endelig ikke op. Alle danske biblioteker deltager i et samarbejde, hvor de udveksler bøger, tidsskrifter, cd'er og dvd'er med hinanden. Hver eneste dag sørger en kørselsordning for, at tusindvis af biblioteksmaterialer fragtes fra den ene ende af landet til den anden, for at lånerne ude i de små byer og fjerne udkanter ikke skal savne den litteratur, de gerne vil læse.

Søgesiden

Indgangen til alle herlighederne hedder bibliotek.dk. Det er danske bibliotekers fælles søgeside, og med danske biblioteker menes absolut alle: Fra den mindste filial over uddannelsesinstitutionernes biblioteker til Det Kgl. Bibliotek og Statsbiblioteket i Aarhus, der i princippet har et eksemplar af alt, hvad der er udgivet i trykt form i kongeriget. Låneordningen omfatter ikke kun danske bøger; også udenlandsk litteratur, der er købt af et eller flere biblioteker, kan udveksles, og det samme gælder musik, film, magasiner, spil m.v. Visse ældre og/eller sjældne titler lånes dog ikke ud, men kan kun ses på det bibliotek, der har dem i samlingen. Naturligvis er der også gulf at hente for slægtsforskere.

Søgesiden har som sagt adressen bibliotek.dk, og den har efterhånden eksisteret i en del år. Den er også tidligere blevet beskrevet her i Slægt & Data, men dels kommer der stadig nye medlemmer til, og dels får siden med jævne mellemrum en opfriskning og tilpasning til tidens krav, så der er løbende brug for at præsentere siden og dens funktioner (Fig. 1).

Forsiden byder velkommen med en stribe inspirerende forsider fra nye materialer i bibliotekerne. Hvis du er målbevidst i din søgning, går du til menulinjen over søgefeltet øverst. Her vælger du den materialetype, du vil koncentrere dig om, bøger, artikler, film etc. Foretager du ikke noget valg, søger du i alle materialer, hvilket normalt ikke

vil være en fordel. Husk, at du søger i millioner af titler, så det er hensigtsmæssigt at forsøge at afgrænse.

Emneoversigten

Under inspirationsstriben finder du en anden indgang til herlighederne, *emneoversigten*. Blandt emneordene her optræder der ikke umiddelbart ord som slægtsforskning eller slægts historie. Men hvis du taster 'slægtsforskning' i feltet *Søg i emneoversigt*, vil du se, at emnet gennem sig under kategorien *Hjem & fritid > Hobby*. Klikker du her på *Slægtsforskning*, får du alle de ca. 1250 titler, der har fået emneordet slægtsforskning hæftet på sig. Det er rimelig mange titler at komme igennem, så hvis du ikke vil søge meget bredt, vil det være bedre at starte med søgefeltet øverst.

For slægtsforskere er der to hovedgrupper af litteratur, som interessen vil samle sig om. Der er egentlige slægtsbøger, anetavler, og der er litteratur om forskellige lokal- eller danmarkshistoriske emner. Da slægtsforskning dybest set er en altomfattende disciplin, er der dog ingen grænser for, hvad den enkelte forsker måtte have behov for at sætte sig ind i, afhængig af hvad ens slægtinge har beskæftiget sig med, men her vil vi begrænse os til de to hovedgrupper.

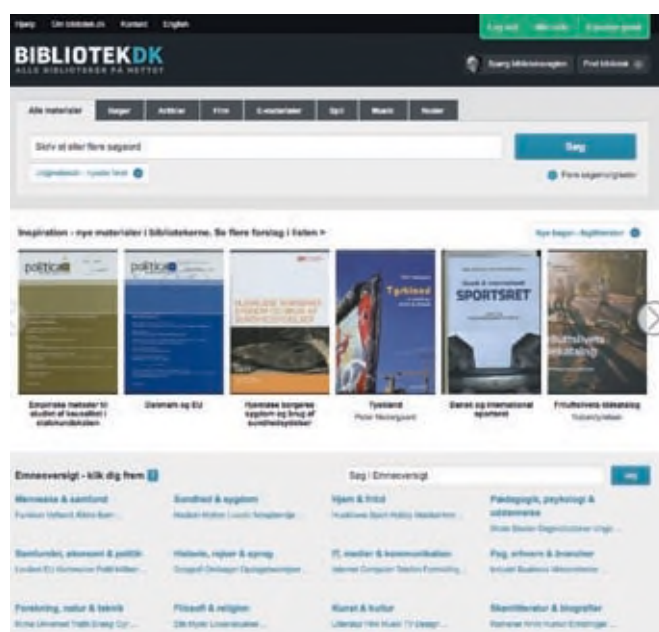

Fig. 1. Sådan kan forsiden på bibliotek.dk tage sig ud. Bogforsiderne skiftes dog jævnligt ud.

Søgefelter

Uanset hvilken grupper, du vil gå på jagt i, vil det ofte være oplagt at starte med det boglige materiale. Klik på *Bøger* fra menulinjen med materialekategorier øverst på siden, og en ny stribe søgefelter åbner sig. Du får felter til *Forfatter*, *Titel* og *Emne*. Det giver næsten sig selv, hvad de to første felter skal bruges til, men du kan få yderligere tips til brugen ved at klikke på de små '?' ud for felterne. Du behøver ikke at skrive hele forfatternavnet eller titlen – det går an at nøjes med enkelte ord. Emnefeltet kan være en smule tricky at bruge. Emneord er ikke noget, der bare daler ned fra himlen; de skal være tilknyttet en titel, for at du får den frem ved søgningen, og især ældre bøger er ikke altid forsynet med emneord. Det viser sig ikke mindst ved slægtsbøger, hvilket vi vender tilbage til. I feltet kan du taste flere emner. Det lille felt med teksten *Udgivelsesår - nyeste først* bruger du, hvis du vil have sorteret søgeresultaterne på en bestemt måde. Udgangspunktet er, at du får dem serveret kronologisk med de nyeste først (Fig. 2).

Læg mærke til afkrydsningslisterne under søgefelterne. Her kan du afgrænse søgningen ved at markere, om du f.eks. vil have trykte bøger eller e-bøger, bøger for voksne og kun værker skrevet på dansk. Det kan være nyttigt, da du jo søger i et hav af titler.

Søgning af slægtsbøger

Slægtsbøger kan være vanskelige at søge på. Normalt vil de ikke have en forfatter, og titlerne, som du måske ikke kender på forhånd, kan være noget i retning af: Anetavle for Hans Jensen etc., Slægtsbog for slægten Rasmussen i Nordby, Slægten Frandsen. At mange af os er velsignet med aner med et uopfindsomt udvalg af sen-navne gør bestemt ikke sagen nemmere. Og desværre er emnefeltet heller ikke til megen hjælp i denne forbindelse, idet man ikke har været specielt konsekvente, når der er tildelt emneord, og i mange tilfælde mangler de helt. En søgning på "slægten Knudsen" i titelfeltet giver 11 hits, mens "slægtsbog Knudsen" giver 26 - uden at der er mange titler, der optræder i begge søgninger. Prøv dig frem, gerne med forskellige relevante søgeord; du vil givetvis få et resultat ud af søgningerne, men uden sikker garanti for at alt er med — og dermed lige netop den bog, du søger efter.

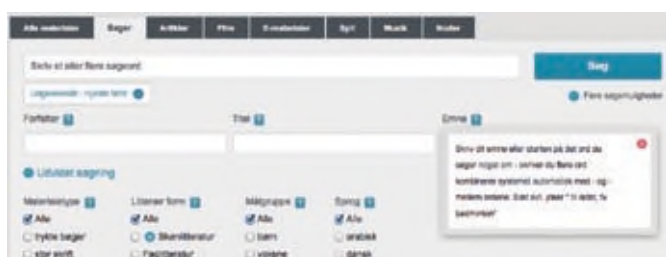

Fig. 2. Søgefelterne til søgning efter bøger. Her har vi klikket på ? ved Emne-feltet.

Et andet problem ved slægtsbogssøgning er, at vores interesse ofte ikke udelukkende er rettet mod anetavler, hvor vores aner optræder i titlen. Grene af vores slægt kan have sneget sig ind i slægtsbøger, der overfladisk set ikke drejer sig om dem. Her kan det være nyttigt at søge på stednavne eller sogne og tage et ekstra kig på en bog, som har udgangspunkt i et sogn, hvor du selv har aner. Man kan aldrig vide, hvad der gemmer sig af godbidder i bøgerne.

Et tredje problem skal også nævnes. Der er ingen sikkerhed for, at en slægtsbog er pligtleveret til Det Kgl. Bibliotek eller DBC (Dansk Biblioteks Center, der tager sig af registreringen af alle bøger udgivet i Danmark). Slægtsbøger er private udgivelser, også de, der er lavet af professionelle bureauer, og udgiverne er ikke forpligtede til at aflevere et ekstra eksemplar til bibliotekerne, og er de ikke afleveret, bliver de heller ikke optaget i databasen. Heldigvis for os er der alligevel en del, der har gjort det.

Hjælp til søgningen

Det er nemmest at søge, når du har en præcis titel, som du kan plote ind i titelfeltet. Hvis du uden det vil prøve at søge slægtsbøger på bibliotek.dk er her et par tips. Tænk på, hvad titlen kunne indeholde af ord. Som nævnt er det tilstrækkeligt at skrive ord fra titlen, ikke den præcise titel. Har din familie et markant slægtsnavn, kan du nøjes med at taste det. Ved mere gængse navne, ikke mindst ved -sen-navne, vil det være en god ide også at taste et stednavn. Her vil vi søge på navnet Windfeld, som vi skriver i titelfeltet; vi markerer desuden *trykte bøger*, *faglitteratur*, *voksne* og *dansk* (sprog) fra afkrydsningslisterne. Søgningen giver i skrivende stund 13 hits, som oplistes nederst på siden (Fig. 3).

Hittene vises med de nyeste poster øverst. Hvis en titel ser interessant ud, klikker du på *Mere information*, og mange forskellige oplysninger viser sig. Du får de bogtekniske informationer, noter om indholdet og eventuelt en håndfuld emneord, og du kan se, hvilke biblioteker der har anskaffet værket. Allerede fra resultatlisten kan du

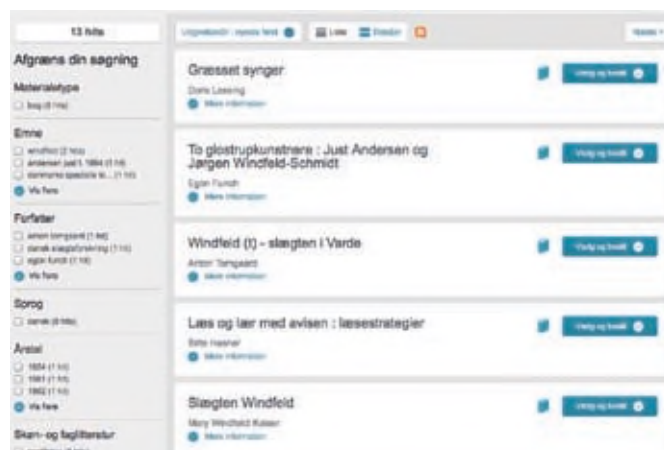

Fig. 3. De fem første hits ved en søgning på 'Windfeld'.

bestille titlen ved at trykke på *Vælg og bestil*, men du bør altid benytte lejligheden til at se nærmere på den.

Flere afgrænsninger

Læg også mærke til mulighederne for at afgrænse din søgning, som er dukket op i venstre side. De er afhængige af den enkelte søgning, men som regel omfatter de afgrænsninger med hensyn til emne, forfatter, sprog og år. Ud for hver enkelt afgrænsning kan du se, hvor mange poster den indeholder. Ved den aktuelle søgning kunne *windfeld* (under emne) og *dansk slægtsforskning* (under forfatter) være et forsøg værd. Markerer du disse muligheder, får du henholdsvis to bøger om slægten Windfeld og en bog udgivet af bureauet Dansk Slægtsforskning; begge kunne være relevante. Vil du tilbage til hele søgeresultatet, fjerner du blot fluebenet ud for de muligheder, du har valgt.

Heldigvis findes der et uvurderligt hjælpemiddel, når det gælder søgning af slægtsbøger. Det er bogen *1760 slægtsbøger udgivet af kommercielle slægtsbureauer i Danmark efter 2. Verdenskrig*, udarbejdet af Peter Kudsk. På fig. 4 har vi fundet bogen frem i bibliotek.dk. Det er en oversigt over slægtsbøger, ordnet efter amt, så man bekvemt kan danne sig et overblik over, om der er slægtsbøger, der omhandler ens arbejdsområder. Med den præcise titel er det nemt at gå tilbage til bibliotek.dk og tjekke, om bogen findes på et bibliotek og kan hjemlânes. Bogen *1760 slægtsbøger* står på 65 biblioteker; en del steder er den dog kun til at se på stedet, mens andre låner den ud – også til andre biblioteker, hvis dit lokale ikke har den (Fig. 4).

Lokalhistorisk litteratur

Du kan have utrolig megen glæde af bøger om sogne, byer og hele landsdeles historie. Du kan læse om, hvad der er sket af stort og småt i lokaliteten, og om hvordan livet formede sig. Med lidt held kan du endda finde dine egne aner omtalt i sådanne værker. Og der er skrevet rigtigt meget på dette felt, så det er umagen værd at gå på jagt efter godbidderne.

Også her kan du med fordel starte med bog-sektionen. Marker igen *trykte bøger*, *Faglitteratur*, *voksne*, *dansk*, og vend dig så til emne-feltet. Her skriver du navnet på det

sted, du er interesseret i. Hvis du f.eks. søger på 'Nyborg', vil du også få bøger, der handler om personer med navnet Nyborg, men når søgningen er lavet, kan du ved hjælp af afgrænsningsmulighederne til venstre nemt sortere det uvedkommende fra. Brug fantasien – hvis du ikke får nok ud af din første søgning, så prøv på en lidt anden måde: Søg på nabobyen, herredet eller andet, der kunne være relevant.

På samme måde kan du søge på danmarkshistoriske emner. Netop nu er 1864 højaktuel, og en søgning på årstallet giver rigtigt mange hits, som det er oplagt at afgrænse. Andre emner, der kan være interessante, er forskellige håndværk, godser, virksomheder, levevilkår i forskellige tidsperioder. Der er næsten ikke det, der ikke er skrevet et eller andet om!

Artikelsøgning

Menulinen øverst har en materialetype, der hedder *Artikler*. Dette punkt må du endelig ikke springe over, for her er meget guf at hente, især inden for lokal- og personalhistorie. De historiske foreninger eller samfund, som findes i alle de gamle amter, har i ca. et århundrede udgivet årbøger, som bugner af spændende artikler. Tidligere har man været henvist til at slå op i registre for at finde frem til emner, der har interesse, men nu er det meget nemmere. Alle årbøger er indekserede, med andre ord: artiklerne er gjort søgbare via bibliotek.dk.

Når du vælger *Artikler*, ser du, at der er søgefelter for *Tidsskrift eller avis* samt artiklens *forfatter*, *titelord* og *emne*. Er du ude efter artikler i en bestemt årbog, kan du indtaste dens titel samt et emne og se, hvad du får ud af det. Søgeselementet er så smart, at du ikke behøver at kende den præcise titel for at få resultat af søgningen. Årbogen for Ribe Amt hedder *Fra Ribe Amt*, men du får det hele med, selv om du nøjes med at skrive 'Ribe Amt'.

Træerne er dog ikke vokset helt ind i himlen. Ikke alle tidsskrifter er fundet værdige til optagelse i bibliotek.dk. Artikler fra *Slægt & Data* vil du således ikke kunne finde ad denne vej.

Derimod hører *Personalhistorisk Tidsskrift* til de indekserede titler, og i fig. 5 er der gjort klar til en søgning på en artikel, som Ole H. Jensen skal have skrevet i *Perso-*

Fig. 4. Den uundværlige oversigt over slægtsbøger er her søgt frem på søgesiden.

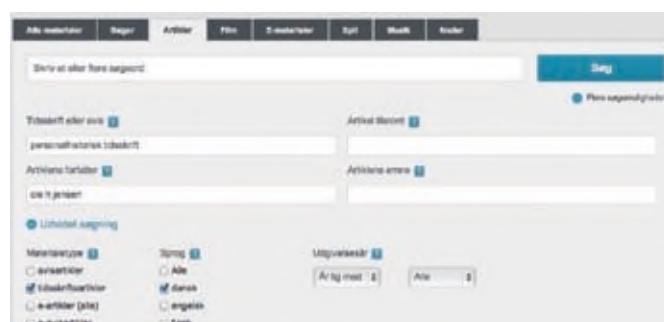

Fig. 5. Artikelsøgning, hvor vi har valgt kun at søge i *Personalhistorisk tidsskrift*.

Fig. 6. Ole H. Jensens artikel om vendsysselske natmænd og rakkere er her fundet frem.

nalhistorisk Tidsskrift. Resultatet af søgningen ses i fig. 6.

Læg mærke til emneordene under titlen. De viser, hvilke emner der behandles i artiklen, og de kan lede frem til andre artikler eller bøger om samme emne. Hvis du trykker på et af emneordene, springer du ud af artikelsøgningen og får hits fra hele databasen. Udnyt denne genvej til litteratur, som du måske ikke var faldet over ellers. Under knappen *Inspiration* er der forslag til titler, der ligner, og ting, som "andre der har lånt denne også har lånt". Det kan give pote.

Du behøver naturligvis ikke begrænse dig til en bestemt årbog eller et tidsskrift, når du søger artikler. Ligesom overalt i databasen kan du søge helt frit og sagtens få gode resultater ud af det. Men ihukommende mængden af data kan det være hensigtsmæssigt at sætte visse afgrænsninger op.

E-materialer

Bibliotek.dk opererer med en materialekategori, der hedder *E-materialer* – elektroniske materialer, som typisk vil ligge på nettet. Der kan være tale om både bøger, artikler, musik og film; under afkrydsningslisten *Materiale-type* ser du en lang række materialer, der alle har forstavelserne e. Det kan være svært at skelne mellem eksempelvis e-artikler, e-dokumenter og e-tidsskriftartikler, men er du i tvivl, kan du vælge bare at søge bredt og siden indsnævre ved hjælp af mulighederne i *Afgræns din søgning*-feltet. Et er i hvert fald sikkert: i takt med at flere og flere værker bliver tilgængelige på nettet, bliver det stadig vigtigere at have denne kategori med.

Vælger du at søge på f.eks. slægtsforskning i *e-dokumenter* vil du få en lille samling hjemmesider, heriblandt Slægt & Data, Københavns Stadsarkiv og genealogi.dk – Samfundet for Dansk Genealogi og Personhistorie. Det ses her tydeligt, at der er stor forskel på en søgning i Google og bibliotek.dk. Det, du finder i bibliotekernes database, er udvalgte artikler og hjemmesider, der må formodes at have en vis kvalitet.

E-materialerne skal du ikke bestille; du får et direkte

link til webadressen eller måske til Ebib eller eReolen, der indeholder bibliotekernes tilbud indenfor e-bøger.

Bestille materialer på bibliotek.dk

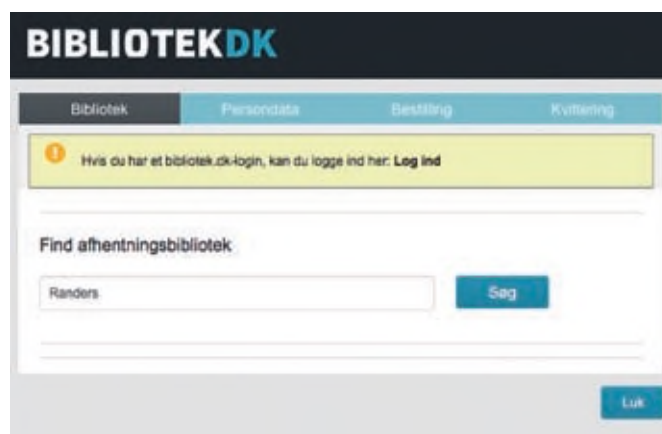
Har du fundet en titel, du gerne vil se nærmere på, kan du eventuelt starte med at undersøge, hvilke biblioteker der har anskaffet det. Du trykker på linket *Se hvilke biblioteker der har materialet* (synlig, når du har trykket på *Mere information*), og en oversigt åbner sig i et nyt vindue. Der er små kulørte felter ud for *Er hjemme* – et grønt felt viser, at bogen er hjemme, mens et gult felt fortæller, at den er udlånt eller måske slet ikke lånes ud. Du får endda oplyst, hvornår en udlånt titel forventes at være hjemme på det pågældende bibliotek.

Hvis du vil bestille bogen hjem, vender du tilbage til søgesiden og trykker på *bestil*-knappen. Du bliver nu mødt af et vindue, hvor der øverst i et gult felt står, at du kan logge dig ind, hvis du har et bibliotek.dk-login. Lad dig ikke forvirre: Det er *ikke* nødvendigt med et login for at bestille, men du skal være registreret som låner på dit lokale bibliotek. Login vender vi tilbage til, her skal du i første omgang vælge det bibliotek, du vil have bestillingen leveret til.

Indtast navnet på dit bibliotek eller din by og klik på *Søg*. Du får et eller flere muligheder, du kan f.eks. vælge en filial, hvis det passer dig bedst. Når du har valgt biblioteket, kommer du videre til en side med felter til dine personoplysninger og dine koder til dit lokale bibliotek. Du slutter med at trykke på *Bestil* og får forhåbentlig bogen leveret i løbet af en lille uges tid.

Oprette et login

Som nævnt er et login ikke en forudsætning for at bestille bøger og artikler på bibliotek.dk – du skal blot være registreret som låner på et bibliotek. Men der er visse fordele ved at have et login. Du kan holde øje med dine reserveringer, og du er fri for hver gang at skulle vælge det bibliotek, du vil have bestillingen leveret til. Endelig får du direkte adgang til visse artikler på nettet, som du ellers skulle bevæge dig ned på dit bibliotek for at se. Det drejer sig om tidsskriftartikler og en del artikler fra

Her vælger du dit foretrukne bibliotek ved bestillingen.

avis- og tidsskriftartikeldatabasen *Infomedia*. Når du er logget på, kan du klikke dig frem til en fuldtekstversion af artiklerne. Det kan være nyttigt, især hvis du har slægtninge som kan være omtalt i nyere aviser. *Infomedia* går kun 15-20 år tilbage i tid.

Det er gratis for alle at oprette en brugerprofil på bibliotek.dk. Klik på *Log ind* foroven til højre og i næste skærbillede på *Ny bruger*. Du følger anvisningerne og kan snart logge dig ind. På *Min side* kan du se, hvad bibliotek.dk kan hjælpe dig med. Du kan hente din lånerstatus fra dit lokale bibliotek, du kan vende tilbage til dine seneste søgninger på siden, du kan redigere i favoritbiblioteker – det er muligt at vælge flere af slagsen – og du kan tjekke din huskeliste over titler, du har gemt undervejs i dine søgninger; der er en *Gem i huskeliste*-knap ved alle poster i bibliotek.dk. Brug faciliteten, når du støder på noget spændende, men ikke lige har tid til at læse det.

Rigtig god jagt på guldkornene!

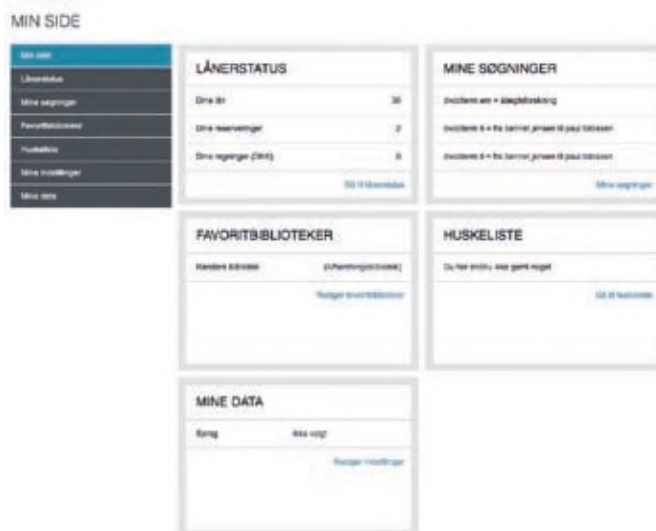

Fig. 8. Du har et godt overblik over dit biblioteksliv på *Min side*, når du opretter en brugerprofil på bibliotek.dk.

Samfundet for Dansk Genealogi og Personhistorie

Til alle interesserede

Siden stiftelsen i 1879 har Samfundet udgivet **Personalthistorisk Tidsskrift** med et væld af vægtige indlæg om dansk genealogi og personalthistorie – de første ca. 50 år tillige norsk!

Kontingent

Årligt 250 kr. for hidtil to garnbundne hæfter pr. år, hver på 120 sider, og nye medlemmer modtager straks det foregående års to hæfter! Fra og med 2014 udsendes tidsskriftet som én solidt indbundet årbog sidst på året.

Velkomstgave: Resten af 2014 modtager nye medlemmer straks de 4 hæfter fra 2012 og 2013 helt gratis!

Ældre årgange, hver a to numre, sælges til flg. priser pr. årgang: 2004-2013 kun 200 kr., 1990-2003 kun 150 kr. og de ældste årgange fra 1989 og tidligere kun 80 kr. – De allerfleste hæfter siden 1981 kan stadig leveres!

Nyeste tiltag: CD-rom – for kun 50 kr.

Akkumuleret Personregister til Personalthistorisk Tidsskrift 1880-2012.

Af Poul Steen.

Hurtig og praktisk indgang til de mange tusinder af navne på personer, der i de 132 årgange er omtalt i tidsskriftet.

Andre gode tilbud

Tilbud – for kun 100 kr.

Det fast indbundne **110 års indholdsfortegnelse til Personalthistorisk Tidsskrift 1880-1990**, 400 sider og **10 års indholdsfortegnelse til Personalthistorisk Tidsskrift 1991-2000**, 7 sider – **kun 100 kr.**

Borger og bybefolkning. Vejledning i kilder og litteratur. Af Ole Degn, 2000, 118 sider, **kun 90 kr.** (før 180 kr.).

Grundig indføring i alle de specielle kilde- og litteraturforhold omkring vore byer – specielt tilrettelagt for slægts- og lokalhistorikere.

Mig & mine, bliv detektiv i din egen slægt og find dine FORFÆDRE! Af Charlotte S.H. Jensen, 2001, 48 sider, **kun 40 kr.** (før 100 kr.). Klassesæt: mindst 20 stk. **kun 25 kr. pr. stk.**

Instruktiv og flot illustreret vejledning i slægtsforskning tilrettelagt for større børn.

Alle priser ekskl. forsendelse

Bestillinger: Anton Blaabjerg, Fredensgade 38, 8800 Viborg, tlf. 86 61 04 36,

E: blaab@webspeed.dk, fællesekspedition for **Samfundet** og **Sammenslutningen af Slægts-historiske Foreninger**. – Dér fås også den ajourførte bogliste fra **Slægtens Forlag**; listen ajourføres tid efter anden på SSF's hjemmeside: www.ssf.dk.

Alle fynske godsskifter kan nu findes online

Af Mette Fløjborg
Hesteskoen 2,
5250 Odense SV
Tlf. 3020 0116
mette@flobjborg.dk

Alle, der boede i det gamle Odense Amt og Svendborg Amt på godsernes jord, kan nu findes i databasen faesterogskifter.dk.

Her findes navne på mere end 60.000 afdøde og 55.000 ægtefæller.

I perioden ca. 1680-1850 var det godsejeren, der skulle holde rede på de afdøde og deres dødsbo, hvis de boede på hans jord. Derfor er der ført masser af tykke skiftebøger for disse personer. Bag i bøgerne findes der nogle gange et navneregister – en slags indholdsfortegnelse i alfabetisk orden. I andre bøger findes der intet register, men det har gode folk på Landsarkivet for Fyn lavet i årenes løb.

Disse navneregistre er nu alle indtastede og gjort frit tilgængelige for slægtsforskere og andre interesserede på internet. Enkelte navneregistre er gået tabt, og dem har vi selvfølgelig ikke kunnet indtaste.

Hvilke oplysninger kan jeg finde om min afdøde tipoldefar?

På faesterogskifter.dk kan man søge på kryds og tværs i databasen for at finde sine forfædre. Ofte kender man hans navn og måske hustruens navn og et cirka årstal for hans død – og måske ved man, hvilken landsby de boede i.

Med en eller flere af disse oplysninger i hånden kan man i databasen finde afdødes erhverv, alder, navn på flere ægtefæller, stednavn for dødsfaldet, fødested samt oplysning om, på hvilken side i skiftebogen man finder selve skiftet beskrevet. Der findes også et link til den før-

ste side i skiftebogen, som også kaldes en skifteprotokol.

Det eneste, man nu skal gøre, er at bladre frem i protokollen til det håndskrevne sidetal, hvor han eller hun findes. Derefter kommer det sværeste: at læse skiftet – det er skrevet med gotisk håndskrift.

For nogle godser findes afskrevne uddrag af skifteprotokollerne. Nogle ihærdige personer har uddraget essensen af hvert bo og renskrevet, hvad børnene af afdøde osv. Disse uddrag findes for en lang række godser, og links til disse guldkorn får man naturligvis også serveret, når man finder sin forfader på faesterogskifter.dk.

Baggrund

Alle skifteprotokollerne fra godserne er affotograferede og ligger tilgængelige online hos FamilySearch, mormornernes fantastiske hjemmeside. Men hvor skal man lede, hvis man ikke aner, hvilket gods ens tipoldefars landsby hørte til? Dette er nu løst med denne database, der sætter fokus på de enkelte personer og giver alle oplysninger om gods, ægtefæller osv.

Slægtsforskerforeningen dis-odense.dk tog i foråret 2013 initiativ til at lave et indtastningsprojekt for at hjælpe slægtsforskere i hele verden med at finde rundt i denne jungle af godsskifter og gamle støvede skifteprotokoller – der dog ligger på internettet.

Efter godt et års arbejde er 15 medlemmer af DIS-

Skærbillede 1: Sådant byder faesterogskifter.dk velkommen til et væld af gode oplysninger.

Skærbillede 2: Her er gjort klar til en søgning i databasen på Peder Hansen, bosiddende i Lumby.

Odense nu færdige med alle navneregistre til de fynske godsskifter, og webmaster Arne Feldborg fra DIS-Danmark, Slægt & Data har opbygget en rigtig god database, der gør det muligt at søge efter forfædre. Selve databasen er placeret på DIS-Danmark, Slægt & Data's hjemmeside og hedder faesterogskifter.dk.

Navnene og de øvrige oplysninger er enten indtastet efter navneregistre på FamilySearch, hjemmesiden wadschier.dk, eller de er affotograferet af DIS-Odensens medlemmer.

Andre skifter

Personer på landet, der ikke boede på godsjord, blev registreret hos herredsfogeden, når de døde, og personer i købstæderne blev registreret hos byfogeden. Derudover findes der skifteprotokoller for de gejstlige, ryttergods og krongods.

Nogle af navneregistre til disse er indtastet, det gælder indtil videre ca. nogle tusinde afdøde, og dis-odense.dk fortsætter med at indtaste disse skifter. Vi har ikke planer om at indtaste alt dette materiale systematisk, men dem, vi indtaster, bliver løbende tilføjet på faesterogskifter.dk. Derfor kan man måske godt finde sine forfædre, selvom han eller hun ikke boede omkring et gods.

Fæster

Tusindvis af personer på landet var fæstebønder hos godsejeren. Når man fik en gård, et husmandssted eller en mølle i fæste, blev der lavet et fæstebrev, og det blev ført til protokols. Navneregistre for godsernes fæsteprotokoller er bevaret for perioden ca. 1680-1920, og dem er dis-odense.dk også i gang med at indtaste for Fyn og omliggende øer. I skrivende stund kan der findes mere end 40.000 fæstere – ca. 1/3 af alle fynske fæstebøn-

Fornavne med "Peder%", efternavne med "Hansen%", stednavne med "Lumby%"
Der vises nr. 1 - 3 af 3

Navn	Stednavn	Skilling	Civilstand	Skifte dato	Seneste ægtefælle	Skiftemyndighed	Amt
Peder Hansen	Lumby			Ikke oplyst		Det Fynske Rytterdistrikt	Odense
Peder Hansen	Lumby		Gift	24 Jun 1696	Maren Hansdatter	Odense Amtsforvalter	Odense
Peder Hansen	Lumby		Gift	12 Jun 1702	Karen Dinesdatter	Odense Amtsforvalter	Odense

Der vises nr. 1 - 3 af 3

Skærbillede 3: Resultatet af søgningen på Peder Hansen giver 3 hits.

der. De kan søges på samme måde som skifter i databasen faesterogskifter.dk.

dis-odense.dk har planer om at færdiggøre denne indtastning, så databasen bliver fuldt dækkende for alle de navneregistre, der er bevaret.

Hvad med resten af landet?

Der er plads til mange flere navne i databasen faesterogskifter.dk, og andre foreninger opfordres til at gå i gang med tastearbejdet. Kontakt dis-odense.dk; der er lavet vejledninger og regneark til indtastning, så det er ret let at komme i gang. Det vil dog være hensigtsmæssigt, at der er tovholdere i de enkelte områder, som har overblik over, hvem der taster hvad. Kontakt meget gerne mette@flobjorg.dk for at høre mere om, hvordan en forening kommer i gang med arbejdet.

- * dis-odense.dk er en lokal slægtsforskerforening under DIS-Danmark, Slægt og Data.
- * Bogen Gotisk – lær at læse og skrive gotisk kan bruges som værktøj til at tyde skifteprotokollen.
- * Andre interessante sider på internettet om 'gamle' fynboer: wadszedler.dk – fynhistorie.dis-danmark.dk – wadschier.dk – odensedatabasen.dk – fynskebilleder.dk – virgo-fyn.dk

SLÆGTEN
FORUM FOR SLÆGTSHISTORIE

Jubilæumstilbud fra Slægtens Forlag

Sammenslutningen af Slægtshistoriske Foreninger, SSF, grundlagt 1981, udgiver i juni måned nr. 50 af det halvårige medlemsblad, Slægten.

I denne anledning tilbydes hele serien af Gemmesider, nemlig optryk af alle de "bevaringsværdige" artikler fra bladets første 33 numre, og nogle af artiklerne er endda delvist ført ajour.

Det drejer sig om 6 hæfter med tilsammen ca. 430 sider med et bredt spekter af artikler af slægtshistorisk art til kun 75 kr. Den normale pris er 160 kr. Og køber man kun enkelte hæfter, sælges disse til kun halv pris.

Den komplette liste over produkter fra Slægtens Forlag kan rekvireres hos:

Anton Blaabjerg, Fredensgade 38, 8800 Viborg, tlf. 8661 0436. E. blaab@webspeed.dk

En brugeroplevelse – Fæster og skifter

Af Claus Rønlev
Grundtvigsvej 37
5230 Odense M
Tlf. 31 10 45 41
www.ronlev.dk

DIS-Odense er i et samarbejde med DIS-Danmark ved at lægge sidste hånd på et stort indtastningsprojekt. Når det er afsluttet, vil der kunne søges på ca. 60.000 navne, der vedrører fynske godsskifter i perioden 1690-1850. Projektet kører videre med indtastning af fynske fæstebreve fra perioden 1690-1910, men mere end 20.000 fæster er allerede online.

Lanceringen af dette nye værktøj er faldet sammen med, at jeg p.t. er i gang med en udredning af min kones farmors slægt, der for det meste består af fæstebønder på Vestfyn. Jeg er heldigvis kommet langt med dette projekt, og det skyldes blandt andet de fantastiske søgemuligheder, der ligger i www.faesterogskifter.dk, så jeg kan kun anbefale at komme i gang med at bruge det.

skifter.dk på samme sted. Her er et match, jeg fandt ved at søge på stedsnavnet Sandager.

DIS-Navneregistre - Fæster og skifter

DIS-Danmarks portal for navneregistre

Hurtigsøgning på navn

Navn:

Søgeordet skal være start af navnet forekomme i navnet

Send forespørgsel

Udvidet søgning

Wildcards: * = erstatter eet bogstav. % = erstatter eet eller flere bogstaver. Det vil normalt være nok at indtaste de første 2-4 bogstaver.

Fornavn:

Efternavn:

Stedsnavn:

Årstal: Amt: Skiftmyndighed: Civilstand:

Seneste angtefælle:

Send forespørgsel

Blandt de forskellige søgemuligheder har jeg ofte valgt at søge på stedsnavn. Det kan nogle gange være svært at få gevinst ved søgning på personnavne, der jo er indtastet, som de fremgår af navnerregisteret og ikke altid lig med den stavemåde, man forventer. Søgning på stedsnavne er mere entydigt, da stedsnavnene er indtastet med den nutidige stavemåde. Muligheden for at liste alle personer på et bestemt sted er unik. Hvis man har registreret alle sine aner i et godt system, f.eks. Legacy, er der mulighed for at sammenligne en 'udskrift' fra dette system på et bestemt sted med en 'udskrift' fra faesterog-

DIS-Navneregistre - Fæster og skifter

DIS-Danmarks portal for navneregistre

Navneregistre til skifteprotokoller: Vis data

Data for Hans Larsen Id-nr: skf-169374

Skifteoplysninger			
Fornavn	Hans		
Efternavn	Larsen		
Stedsnavn	Sandager		
Civilstand	Gift		
Stilling	Murmester		
Skiftedato	23 Mar 1755		
Seneste angtefælle	Karen Clementsdatter		
Førrige angtefælle	Mette Nielsdatter		
Sidetæl i Skifteprotokol	II 295		
Billednr. i Navneregister	9		
Kildetype	navneregister skifter		
Bemærkning 1	MN viet 1. gårdfæster Morten Nielsen, Snave. Morten Nielsen viet 1. Anna Pedersdatter skifte 26.10.1728, I 146. Morten Nielsen skifte 03.10.1735, I 234		
Bemærkning 2			
Indtasters Kommentar			
Indtaster	Lise Vahtz		
Links			
FamilySearch	Navneregister til skifteprotokol 1709-1832		
Wadsvier	Navneregister til skifteprotokol 1709-1832		
FamilySearch	Skifteprotokol 1709-1759		
FamilySearch	Skifteprotokol 1755-1796		
FamilySearch	Skifteprotokol 1796-1832		
Diac.dk	Afskrevet uddrag af skifteprotokol 1719-1755		
Andre oplysninger			
Skiftmyndighed	Frederiksgave gods	Daisy	
Nuværende navn	Wikipedia	Daisy	Googlemaps
Amt	Odense	Wikipedia	Daisy
Stedsnavn	Sandager	Wikipedia	Googlemaps

Det er snildt, at der kan trykkes på et direkte link til skifteprotokollen på FamilySearch. Sidenummer i skifteprotokollen er oplyst, men det kræver lidt bladren frem og tilbage i protokollen, før skiftet findes.

Men – øv – protokollen er jo næsten ikke til at læse. Her kan man måske så være heldig at kunne bruge et andet værktøj på nettet. Mange tålmodige personer med et trænet øje for gotisk skrift har læst og indtastet en del skifteprotokoller i uddrag.

Hvis der for det pågældende gods ligger en afskrift på nettet, vil det fremgå af 'Links'. I dette tilfælde var jeg heldig. Jeg kan trykke på linket og kommer direkte ind til en PDF-fil med søgemulighed. Det vil være naturligt at starte søgningen med navnet på vores hovedperson, som vi har fra matchet på faesterogskifter.dk. Søgeknappen vil så bringe os fra skifte til skifte, som denne person har været involveret i. På denne måde har jeg mange gange

fået serveret nogle gode oplysninger om familierelationer, jeg ikke kendte til. Det er også muligt at søge på stednavn, og igen bliver man til tider overrasket over, hvad der kommer frem af ukendte oplysninger eller oplysninger, det er godt at få bekræftet.

Jeg vil også nævne, at der på www.wadschier.dk kan søges på afskrift af godsarkiver. Søgningen foregår på en anden måde, men det skal bare prøves.

Hvis man ikke kan finde en afskrift fra 'sit' gods, synes jeg ikke, man skal fortvivle. Jeg har selv været så heldig at deltage i et gotisk kursus i DIS-Odenses regi og er bestemt ikke udlært. Men kurset gav mig mod på at komme i gang med skifterne, og øvelse gør mester. Jeg er for det meste i stand til at identificere, hvem der er: afdøde, efterladte ægtefælle, evt. lavværge, børnenes navne og alder og deres evt. væрге. Det er disse navneoplysninger, der er interessante for os. Ofte er enkens lavværge eller børnenes væрге nær slægt, men er måske ukendte for os.

Jeg kan i øvrigt varmt anbefale bogen *Gotisk – lær at læse og skrive gotisk*, udgivet af DIS-Odense i 2013. Se mere på www.gotisk.dk.

Når det drejer sig om fæsteprotokoller, vil jeg igen pege på muligheden for at søge på steder og eventuelt sammenligne med en udskrift fra ens eget system.

Vær i øvrigt opmærksom på alle de gode oplysninger, der er indtastet fra navneregistre. Ved skifter er der ofte indtastet ægtefælles navn og dennes eventuelle tidligere eller senere skifte. Måske er der også oplysninger om andre ægtefæller. Ved fæster er der ofte oplysning om, hvor personen kom fra eller fødested og oplysning om, hvem den tidligere fæster var. Måske er det oplysninger, vi har i forvejen, som så bliver bekræftet. Vi kan jo aldrig få dokumentation/kilder nok.

Men netop oplysningen om en af 'mine' fæstebønders fødested og navnet på den tidligere fæster, som var hans far, bragte mig på sporet af en meget interessant og velbeskrevet slægt fra Odense, der kan føres tilbage til 1400-tallet. Og det er jo den slags fund, der giver en rigtig god dag for en slægtsforsker.

DIS-Danmarks portal for navneregistre

DIS-Danmarks
Slægt & Data

DIS-Danmarks portal for navneregistre

Hjem Søg Statistik Faq / Om Links

Navneregistre til fæsteprotokoller: Vis data
Data for Jens Pedersen Id-nr: fat-22247 Tilbage

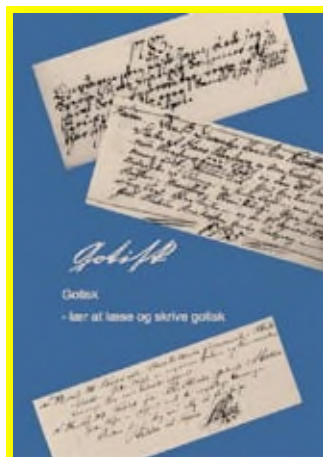
Fæsteplysninger	
Fornavn	Jens
Efternavn	Pedersen
Stednavn	Ørsbjerg
Ejendom	Gaard
Fæstedato	28 Feb 1752
Kom fra eller fødested	Ullerup
Navn forrige fæster	Peder Jensen
Tidl. fæsters relation til ny fæster	Far
Sidetæl i fæsteprotokol	12
Billednr. i navneregister	4
Kildetype	Navneregister fæster
Bemærkning 1	
Bemærkning 2	
Indtasters kommentar	
Indtaster	Niels Rafn Madsen
Links	
FamilySearch	Navneregister til fæsteprotokol 1742-1777
Wadschier	Navneregister til fæsteprotokol 1742-1777
Andre oplysninger	
Fæstemyndighed	Billeskov gods Wikipedia Daisy Googlemaps
Amt	Odense Wikipedia Daisy Digdag
Stednavn	Ørsbjerg Googlemaps
Kommentar - Billeskov gods	Billeskov hører under Wedellsborg gods

Tilbage

I dette tilfælde kan der ikke linkes til fæsteprotokollen, da protokollen for Wedellsborg Gods ikke er lagt ud på FamilySearch.

Man kan lære mere om brugen af databasen på www.youtube.dk, hvor der findes en video; brug søgeordene 'fæster og skifter'.

Vi skylder en stor tak til DIS-Danmarks webmaster, Arne Feldborg, der har opbygget selve søgedatabasen og DIS-Odense ved formand Mette Fløjborg og hendes dygtige og flittige indtastere. De har gjort en kæmpe indsats for at servere et unikt værktøj for os. Jeg har set, at Mette Fløjborg på DIS-Odenses hjemmeside nævner muligheden for, at andre lokalforeninger af DIS-Danmark kan anvende det samme værktøj til at indtaste fæster og skifter i deres områder. Jeg håber, at de tager udfordringen op, så vi kan få et godt landsdækkende værktøj.

Ny bog!

GOTISK - lær at læse og skrive gotisk

Køb bogen for **99 kr.** på www.gotisk.dk

Lokalforeningernes jubilæumsarrangementer

- Mange besøgende trods karneval

Af Gitte Christensen
Rebæk Søpark 3, 622
2650 Hvidovre
tlf. 36 44 97 47
gsc@ofir.dk

DIS-Danmark fejrede sit 25-års-jubilæum med en række arrangementer lørdag den 24. maj og et enkelt den 1. juni.

Inden sidste nummer af Slægt & Data gik i trykken, nåede vi kun at få bragt en billedreportage om arrangementet på Rigsarkivet. Derfor er det en fornøjelse at fortælle, hvordan det gik de øvrige arrangementer, som alle foregik i smukt solskinsvejr.

DIS-Egedal

DIS-Egedal afholdt sit jubilæumsarrangement i Smørumovre på Smørum Gamle skole med åbent hus. 45-50 personer deltog, heraf en del ikke-medlemmer. 12 besøgende skrev sig på en liste, så de vil modtage en mail, når DIS-Egedal starter efterårssæsonen, så der var stor interesse for foreningen. På selve dagen sad flere af foreningens medlemmer klar ved PC'en og hjalp med at finde folk aner. Mange af deltagerne havde selv medbragt PC og fandt sammen i små grupper, hvor de hjalp hinanden. Hæftet Hjælp til nybegyndere, en side med links, DIS-Egedals egen brochure, samt diverse gamle numre af Slægt & Data lå til fri afbenyttelse og blev revet væk, fortæller Bent Thygesen.

DIS-Faxe

DIS-Faxe havde valgt at gå sammen med Faxearkiverne og stillede med 11½ medlem af DIX-Faxe og 2½ repræsentant fra Faxearkiverne.

Foreningens medlemmer havde medbragt stamtavler, bøger og forskel-

DIS-Faxe havde travlt med at hjælpe interesserede. En kop kaffe, PC og noget på papir kender vi alt til.

lige print. En havde lavet et tårn, hvor der var affotograferet en kirkebog med indhold og forskellige billeder med tekst. Fra Faxearkiverne var der bl.a. medbragt et lille udsnit af, hvad de har på arkivet: en krybskytteprotokol, gamle aviser o.l.

Arrangementet var godt besøgt. Nogle var der hele dagen og slog sig ned og sad og snakkede med vores medlemmer. Der var bagt 2 store bradepandekager og brygget 10 kander kaffe. Kaffen forsvandt, men kagen blev ikke rørt, det havde folk ikke tid til, fortæller Tine Susanne Olsen.

DIS-Helsingør

DIS-Helsingør valgte at have en stand i Helsingør Bycenter. De havde fået tildelt en fin placering på Lille Torv på 1. sal for enden af rulletrappen, hvor publikum lander, når de kommer fra stueetagen.

Publikum blev mødt af vores stand, som var synliggjort med vore rullegardiner (roll-ups), som var fremstillet til dagens anledning. Rullegardinerne var bl.a. udformet med et princip på et stamtræ, fortæller Anne Grethe Kolstrup. For at skabe yderligere opmærksomhed var der en selvkørende PowerPoint-præsentation på stor-skærm, som gav forskellige informationer om slægtsforskning.

På standen havde DIS-Helsingør endvidere en udstilling med bøger og andet materiale for slægtsforskere. Der var god søgning til standen, hvor der blev givet en kort introduktion til slægtsforskning til de interesserede.

DIS-Helsingør taler med interesserede i Helsingør Bycenter.

DIS-Egedal og de øvrige deltagende lokalforeninger havde roll-ups som blikfang.

Mere end 50 besøgende fik hæftet Hjælp til nybegyndere i slægtsforskning og andet materiale med hjem.

Mange besøgende havde også fulgt opfordringen i pressemeddelelsen, nemlig at tage nogle oplysninger med på personer, som man kunne prøve at finde. En del besøgende gav også udtryk for, at de ville melde sig ind i foreningen, ligesom 2 meldte sig ind på stedet, fortæller Anne Grethe Kolstrup.

DIS-Sydfyn

Fejringen af DIS-Danmarks 25-års-jubilæum var hyggelig og godt besøgt, fortæller Nani Krejsing.

DIS-Sydfyn havde annonce i både Svendborg Ugeavis og Fyns Amts Avis og en notits i dagens avis under 'Det sker', så synligheden var stor. Bibliotekets publikumschef, Nina Stentebjerg, var meget behjælpelig med opsætning af plakater før arrangementet og ved selve arrangementet med servering af kaffe/te og småkager, en meget fin service, som DIS-Sydfyn var glade for.

Trods det fine forårsvejr lagde omkring 25 personer vejen forbi Svendborg Bibliotek og fik en sludder og en kop kaffe. Nogle havde et slægtsproblem med, som vi forsøgte at løse, andre kom som nysgerrige med lyst til at starte med slægtsforskning, og der blev snakket og vist muligheder på computeren, beretter Nani Krejsing. Mange fik DIS-Danmarks hæfte for nybegyndere med hjem. Vi havde gæster siddende i hele åbningsperioden kl. 10-14 og var i DIS-Sydfyn enige om, at det havde været nogle gode udbytterige timer både for os og for de besøgende, slutter DIS-Sydfyn.

DIS-Aalborg

DIS-Aalborg var gået i kompagniskab med HistorieAalborg, som er et samarbejde mellem Aalborg Stadsarkiv, Aalborgbibliotekerne og Aalborg Historiske Museum.

Jubilæumsarrangementet fandt sted på Hovedbiblioteket i Aalborg, og målgruppen var nybegyndere og mennesker, der havde overvejet at gå i gang med slægtsforskning. Og vi ramte plet, fortæller Anne Dorthe Bech. Arrangementet varede fra kl. 10 til kl. 13, og i den tid kom der 40-50 mennesker, så der var travlt. Der blev talt og demonstreret til den store guldmedalje, og på nogle tidspunkter var der kø. Et vellykket arrangement, hvor de

DIS-Sydfyn hygger sig blandt bøger på Svendborg Bibliotek.

fremmødte gik tilfredse derfra efter vores opfattelse. Så vi har mod på at gentage succesen en anden gang. En god måde at sprede glæden ved slægtsforskning på og vise, hvilke muligheder

der er for at få hjælp til at komme i gang med slægtsforskning.

På dagen mødtes arbejdsgruppen kl. 9 for at gøre klar. Vi havde en meget synlig stand med DIS-Danmarks banner som blikfang, hvor vi havde udstillet DIS-Danmarks pr-materiale, en fyldig liste med links om slægtsforskning på nettet, lavet af Aalborgbibliotekernes lokalsamling i samarbejde med slægtshistorisk forening for AalborgEgnen, DIS-Aalborgs nye folder om foreningen og dens arrangementer i efteråret, bøger om slægtsforskning, og ikke at forglemme den store pose med meget gode bolsjer fra DIS-Danmark.

I dagens anledning havde vi også fået lov til at bruge bibliotekets undervisningslokale, hvor der er mange PC'er til rådighed, og de blev flittigt brugt. Nogle af DIS-Aalborgs medlemmer havde deres egen PC med, så de kunne demonstrere slægtsforskningsprogrammet Legacy, som bliver brugt af mange. Medlemmerne havde også medbragt anetavler og egne slægtsbøger. Endvidere serverede vi kaffe for de fremmødte.

En af de første besøgende var næstformanden for Slægtshistorisk forening for AalborgEgnen, som ønskede tillykke med en kurv med sommerblomster, pyntet med flag, og som pyntede vores stand.

Arrangementet blev omtalt i Nordjyske og distriktsaviserne, var på DIS-Aalborgs hjemmeside, på Slægtshistorisk forening for AalborgEgnens hjemmeside og på Aalborgbibliotekernes hjemmeside. Så der var god omtale af jubilæumsarrangementet.

Vi havde egentlig ikke sat forventningerne højt angående besøgende, da der den samme lørdag var karneval i byen, hvilket betød, at mange gader var afspærret i midtbyen, og busser var ledt uden om centrum. Så det var en glædelig overraskelse, at så mange mødte op.

Hvad fungerer godt?

Lokalforeningernes imødekomende medlemmer er det, som får potentielle nye medlemmer til at skrive sig på en liste, så de vil modtage en mail, når sæsonen begynder i september. Omtale i de lokale aviser gør ikke-medlemmer opmærksom på arrangementerne. Åbent hus i egne lokaler, arrangementer på biblioteker og i butikscener har fungeret godt med blikfang i form af plakater og materiale til uddeling. Det kan være en brochure om lokalforeningen og hæftet Hjælp til begyndere i slægtsforskningen.

Konklusionen må være, at når der bliver lagt et stykke arbejde i

DIS-Aalborgs hjælpere lige før dørene åbnes.

forberedelsen, og man forsøger at nå ud til ikke-medlemmer, så er der interesserede. Bedst illustreres det med de mange nuværende og kommende slægtsforskere, som kæmpede sig gennem Aalborgs gader og 25.000 karnevalsdeltagere for at møde DIS-Aalborg.

Tak til lokalforeningerne

“Som ny formand for Lokalforeningsudvalget kan jeg kun være stolt og glad, når jeg læser om de mange gode initi-

ativer, gode kreative samarbejdsløsninger og ikke mindst det store arbejde, som vores lokalforeninger og medlemmer har lagt i forbindelse med fejring af 25-års-jubilæet. En stor TAK til alle som gjorde jubilæumsdagen til noget særligt,” udtaler Lena Sørensen. “Takket være jeres store indsats og velvilje får vi sammen skabt større interesse for vores fælles passion: slægtsforskning.”

“Thi kendes for ret...” Om utrykte kilder til kriminelles historie

Af Karl Peder Pedersen,
arkivar på Rigsarkivet, dr.phil.
Rigsarkivet, Rigsdagsgården 9,
1218 København K
kpp@sa.dk

Ikke alle er lige glade for at finde forbrydere blandt sine aner, men det ændrer sig tit, når man opdager, hvor mange kilder, der dermed vil være adgang til. I *Personalhistorisk Tidsskrift 2010:2* præsenterede jeg en række trykte kilder til kriminelles historie, og i denne artikel gælder det derfor alene de utrykte kilder med hovedvægten lagt på perioden ca. 1800-1940.

Den kriminelles vej fra anholdelse til løsladelse

Første gang vi oftest i kilderne møder den kriminelle er ved *anholdelsen*. I 1800-tallet var det ikke usædvanligt, at almindelige borgere pågreb mistænkelige og førte dem til politiet, mens det i nyere tid næsten udelukkende er politifolk, der arresterer folk. Uanset hvem der var i aktion, vil man kunne finde den pågrebne indført i en **anholdelsesprotokol** eller **arrestjournal**, hvor også de nærmere omstændigheder og mistankegrundlaget vil være nævnt.

Når politiet arresterede folk, skete det ikke sjældent på grundlag af informationer, man tidligere havde modta-

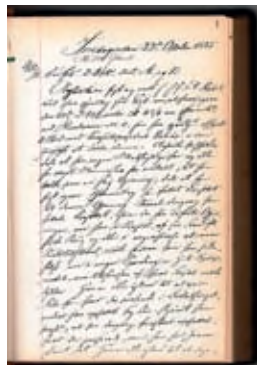
get fra andre borgere, og disse oplysninger vil man som regel kunne finde noteret i de ligeledes bevarede **anmeldelsesprotokoller**.

Så snart politiet havde arresteret eller fået overdraget en mistænkt, havde man pligt til at foretage *efterforskning* i sagen, og den skulle efter 1796 altid være påbegyndt inden for det første døgn. Kriminalundersøgelsen baserede sig naturligvis på anholdelsesprotokollens oplysninger suppleret med de **politirapporter**, der måtte foreligge. Derudover gik efterforskningen ud på at forhøre alle, der kunne tænkes at have interessante oplysninger. Disse forhør fandt sted i retten, og kunne godt strække sig over nogen tid. Alle udtalelser noteredes i **forhørsprotokoller** og dannede grundlag for myndighedernes beslutning om at indstille eller gå videre med sagen.

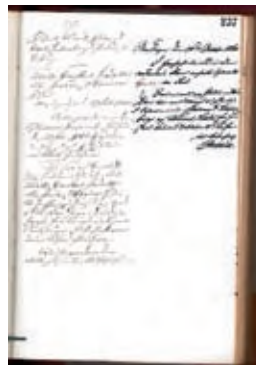
Hvis det besluttedes at rejse tiltale, kom det tredje led i den kriminelle proces til at bestå af *dommen*. Ved underretterne dømte by- og herredsfogederne samt birke-dommerne alene, mens der ved landsretterne og i Højesteret fra sag til sag udpegedes en gruppe dommere til

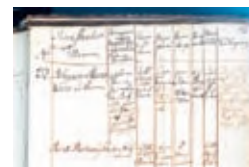
Eksempel 1. Billede af en arrestjournal.

Eksempel 2. Billede af en forhørsprotokol.

Eksempel 3. Billede af Højesterets domprotokol 24. oktober 1860 i Caroline Jensens sag.

Eksempel 4. Billede af en mandtalsbog.

at dømme ved flertalsafgørelser. Uanset hvem eller hvor mange blev udfaldet enten frifindelse eller dom, og gik den ud på en forvaringsdom, fulgte fuldbyrdelsen.

Straks ved påbegyndelsen af *afsoningen* blev fangerne indført i straffeanstaltens **mandtalsprotokol**, som rummer en række personoplysninger, naturligvis ikke mindst deres indsættelses- og løsladelsesdatoer.

Vi skal nu se nærmere på de vigtigste af de kilder, der ligger og venter på os langs den kriminelles vej gennem "systemet".

Anholdelsen

I enhver forbryders liv stod anholdelsen som en meget markant begivenhed. Det med vold at blive pågrebet, måske bundet og ført gennem byen til arresten, glemte man aldrig. Heller ikke opholdet sammen med andre fanger i fællesarresterne var behageligt at tænke tilbage på. Så sent som i 1840'erne fik det store københavnske arresthus i Slutterigade sin første enkeltcelleafdeling, hvor varetægtsfangerne kunne anbringes i isolation.

Ved ankomsten til arresten indførtes man i **anholdelsesprotokoller**, nogle gange også kaldt **arrestjournaler**, og her noteredes er række basale oplysninger, bl.a. sigtelsen og arrestantens ejendele, både for at den pågældende kunne få dem udleveret igen ved løsladelsen, men nok så meget også for at politiet kunne udsende et præcist signalement, hvis det skulle lykkes nogen at flygte. Efter 1849 blev det også vigtigt at notere det præcise ankomsttidspunkt af hensyn til grundlovsforhøret, der skulle holdes inden for 24 timer. I anholdelsesprotokollerne finder man normalt også oplysning om løsladelses-

tidspunktet, da der sjældent førtes særlige løsladelsesprotokoller.

I 1700- og 1800-tallet var det de lokale retsbetjente og for Københavns vedkommende politidirektøren, der var ansvarlige for arrestanterne, og derfor var det også ofte på politikontoret, man førte **anholdelsesprotokoller** og **arrestjournaler**. Tidligt begyndte man også at bruge protokoller med fortrykte rubrikker, således at man hver gang var sikker på at få alle relevante oplysninger med.

Man skal ikke læse mange sider i protokollerne for at opdage, at tyveri var den mest almindelige forbrydelse, således som det også er tilfældet i eksemplet nedenfor, hvor det handler om en 35-årig svenskfødt matros, der kun nåede at sidde tre uger i varetægtsarrest, inden han idømtes fire år i rasphuset på Christianshavn.

Eksempel 1. Arrestjournal fra Nytorvs Arrest 1815.
(Rigsarkivet. Nytorvs Arrest: Arrestjournal 1815-17).

Nr. 4. Ole Svendsen Halvor.

Alder: 35 år.

Udseende: Høj af vækst, proportioneret af lemmer, blegliden af ansigt, et skarpt (dvs. magert) udseende, blå øjne, mørkebrunt hår, svensk af fødsel, har et ar ved det højre håndled af en blessure (dvs. sår).

Forbrydelse: For gentagne tyverier.

Hvad arrestanten tilforn har været: Indrulleret matros.

Hvad tid arresteret og forslaget (dvs. indsat i arresten):
Den 23. marts 1815.

Igen udkommen: Den 19. april 1815 afleveret til Rasphuset på 4 år.

På Martinus Rørbyes kendte billede fra det indre København ser man et rigt folkeliv. Den sortkappede mand, der ses med ryggen til lige til højre for den unge mand med den grønne kjole og høje hat, er sikkert en dommer på vej til landsoverretten på Nytorv. Han ledsages af sin tjener, der har mappen med den mange akter under armen. Maleri af Martinus Rørbye: Arrestbygningen ved Råd- og Domhuset, 1831 (Statens Museum for Kunst).

I 1850'erne optrævedes et stort kriminelt netværk på Lolland, som efter lederen fik navnet Handskemagerbanden. På billedet ser man handskemageren (t.h.) i retslokalet, mens han udspørges af den uniformerede forhørsdommer. Bag dommeren sidder protokolføreren, klar til at notere den afhørtes svar i forhørsprotokollen. Litografi af ukendt kunster med titlen: "De rædsomme Forbrydere fra Lolland for Domstolen" (Museum Lolland-Falster).

Hvad klædesstykker arrestanten har medbragt i arresten?:
[Ikke udfyldt].

Hvad han har fået i arresten? De befalede klædesstykker.
Hvad han deraf har tilbageleveret? [Ikke udfyldt].

Partikulærvædtegnig: [Ikke udfyldt].

Efterforskningen

Umiddelbart efter arrestationen foretog de involverede betjente ofte en første afhøring, hvis indhold fastholdtes i en **politirapport**. Det skete ikke sjældent, at folk grebet på fersk gerning straks aflagde tilståelse, men selvom dette blev noteret i rapporten, havde den ikke juridisk gyldighed, før den blev gentaget i retten, sådan som vi skal se Julius Rasmussen gøre det i eksempel 2.

På grundlag af de arresteredes egne oplysninger samt de evt. foreliggende politirapporter indledtes den egentlige efterforskning, der skulle skaffe beviser på, at der forelå en kriminel handling. Metoden til at få dette fastslået bestod i afhøringer af alle, der kunne tænkes at bidrage med relevante oplysninger. Særligt fokus var der naturligvis på den varetægtsfængslede, og gennem forhør på forhør forsøgte man at nedbryde hans forsvarsværker for at få ham til at tilstå. Forhørsdommeren havde her mulighed for at holde mistænkte indespærret i lang tid; "at sidde på bekendelse" kaldte man det. Først efter 1866 blev varetægtstiden fratrukket den idømte straffetid, og først så sent som fra 1888 blev det muligt at få erstatning for uforskyldt varetægtsfængsling.

Selvom den pågrebne straks tilstod, havde forhørsdommeren pligt til at undersøge alle sagens omstændigheder til bunds, og derfor er **forhørsprotokollerne** altid meget vigtige. Da der ofte afhøres mange personer, får man gennem deres forklaringer ganske detaljerede informationer. I store retskredse brugtes flere protokoller parallelt, og derfor kan forhørene i samme sag sagtens være spredt i flere bøger. Som det fremgår af eksempel 2, skrev protokolførerne hurtigt og forkortede mange ord, og derfor kan det godt volde problemer at tyde tekstens præcise ordlyd. Umiddelbart efter hvert møde blev protokollen oplæst og godkendt af den afhørte.

Kriminal efterforskningen omfattede ikke kun forhør, der indsamledes også breve, udtalelser, attester og andre enkelt dokumenter, som efterfølgende arkiveredes som straffesager (pådømte sager) eller efterforskningsager (ikke-pådømte sager), hvor man som regel altid kan være sikker på, at de første er bevaret i arkiverne. Der eksisterer straffesager fra de fleste domstole, således også fra Højesteret, hvor der fra perioden 1794-1977 er bevaret 5831 pakker domssager i Rigsarkivet. De forudgående sager brændte desværre ved Christiansborg Slots brand i 1794.

I eksempel 2 gengives den første afhøring af typografen Julius Rasmussen dagen efter, at han den 21. oktober 1885 forsøgte at skyde konseilspræsident Estrup. Det skete, efter at han tidligere samme dag havde over-

Karl Peder Pedersen forsvarede sin disputats den 23. maj 2014 på Syddansk Universitet i Odense. I den forbindelse blev bogen "Kontrol over København" udgivet. På forsiden er Wilhelm Marstrands maleri: En anholdelse, 1835. (Københavns Museum).

været et møde i Folketinget, som havde efterladt ham skuffet og frustreret. Både over for politiet (politirapport A) og i retten vedgik Julius Rasmussen åbent sin forbrydelse, som han i senere forhør søgte at retfærdiggøre som et tyranmord.

Eksempel 2. Forhørsprotokol fra Københavns Kriminal- og Politirets 2. Politikammer 1885.

(Rigsarkivet. Københavns Kriminal- og Politiret. 2. Politikammer. Forhørsprotokol 22. oktober 1887-9. maj 1887 (nr.73-110).

Torsdag den 22. oktober 1885.

Sag nr. 402/85.

Der fr[em]l[agdes] 2 r[ap]p[or]t[e]r und[er] A og B.

Anholdte var fr[em]st[illet] og vedk[endte] s[ig] s[in] t[idligere] f[orklaring] t[il] r[ap]-p[or]t A, idet han gentog sin tils[tåelse] om at have i går den 21. d[enne] m[åned] omtr[ent] kl 4 ¾ om eftermidd[agen] med revolveren nr. 1, som han genk[ende]r, affyret 2 skud mod konsejspræsident Estrup i den hensigt at dræbe ham. Anholdte fastholder, dels at han ingen medskyldige har, og ikke for noget menneske har omtalt, at han tænkte på en slig gerning, dels at han først i går eftermiddag har fattet forsættet til denne gerning. Såvel dengang han fattede forsættet, som da han udførte gerningen, var han i besiddelse af sin fornufts fulde brug og ikke i nogen som h[elst] abnorm sindstilstand, undt[agen] for så v[idt] som han selvfølge[lig] var i nogen spænding m.h.t. spørgsmålet om udførelsen af hans forsæt ville lykkes. Han er ikke i stand til at gøre rede for, hvad der passerede i Folketinget, mens han opholdt sig der, skønt han påst[år], at han dengang fuldstændi[gt] opfattede, hvad der passerede, men han har senere glemt det. Han er ikke i stand til at sige, om noget af hvad han så og hørte i Folketinget, har medvirket til det af ham senere fattede forbryderiske forsæt. Fra det øjeblik anholdte for-

lod trykkeriet (dvs. Julius Rasmussens arbejdsplads) lidt før middag og indtil det øjeblik, han udførte sit attentat, talte han ikke med nogen, uden for så vidt som han dels i Folketinget vekslede nogle ord med en ham iøvrigt ubekendt person, der sad ved siden af ham, og dels senere på gaden vekslede nogle ord om lige-gyldige sager med en bekendt typograf H. Pedersen, som han tilfældigvis mødte. Anholdte gentager, at han i det øjeblik, han udførte sit attentat, havde fuld og klar bevidsthed om betydningen af den gerning, han ville udføre, og ligeledes var fuldstændig herre over sin vilje.

Oplæst] Godkendt] (dvs. af den afholdte)

Dømmere] afsagde derefter] følgende] kendelse:

Da anholdte har tilstået sig skyldig i forsøg på drab eller mord, samt da det findes fornødent at sikre hans tilstedeværelse under sagen, vil han være at belægge med varetægtsfængsel.

Hvilken kendelse blev arrestanten foreholdt.

Afført (dvs. den anholdte føres ud).

Udsat (dvs. sagen videreføres).

Dommen

Domme har altid været vigtige kriminalitetshistoriske kilder, og det gælder også underrettsdommene, selvom de før 1866 tit appelleredes til Højesteret. Ofte kender man fra andre kilder domsdatoen og den dømmende rets navn, og på grundlag af disse oplysninger lader dommen sig nemt finde i de kronologisk førte **dombøger**. Som det ovenfor er omtalt for forhørsprotokollernes vedkommende, gælder det også for dombøgerne, at flere kan dække samme periode, og derfor skal man lede i flere bind for at være sikker på at finde den eftersøgte dom. Såfremt man ved, at en sag er endt i Højesteret, er det altid en oplagt idé at finde denne dom først, da der her altid henvises til tidligere retsafgørelser.

Fra landsretterne og Højesteret findes også særlige **voteringsprotokoller**, der kan fortælle, hvordan dommerne stemte, og belyse, hvilke forhold man lagde vægt på. Her vil man også ret ofte kunne finde en diskussion af, hvilke lovparagraffer, der skulle lægges til grund for afgørelsen. I eksempel 3 findes netop en tyverisag fra en af Højesterets voteringsprotokoller gengivet. Blandt dommerpanelets ni medlemmer var det altid den sidst ansatte, i dette tilfælde Cosmus Bornemann, der voterede først, og hans domsudkast fandt fuldt støtte hos de øvrige. Nu var der jo heller ikke tale om nogen kompliceret sag; et tyveri af en ost til 5 rigsdaler, hvor der oven i købet forelå fuld tilståelse.

Eksempel 3. Voteringsprotokol fra Højesteret 24. oktober 1860
(Rigsarkivet. Højesteret: Voteringsprotokol A 1860 (nr. 278).

Sag nr. 239. Edvard Liebenberg contra Caroline Jensdatter eller Jensen, Hansens hustru, for tyveri.

Kriminal- Politiets dom af 23. juni 1860: Tiltalte Caroline Jensdatter eller Jensen, Hansens hustru, bør straffes med fængsel på vand og brød i 3x5 dage, hvorfor hun bør udrede sagens omkostninger. At efterleve efter adfærd efter loven.

Aktor (dvs. anklageren) påstod stadfæstelse] og salær]. Defensors advokat] (dvs. forsvareren) Liebe påstod mindste dom og salær].

Vota:

Bornemann: Tiltalte] Caroline Jensdatter eller Jensen, Hansens hustru, har tilstået den 4. juni d.å., da hun havde købt nogle varer i urtekræmmer Hansens butik og fik øje på en ost, der lå på en tønde udenfor disken, at have fattet den beslutning at tage osten, hvilket hun udførte ved at lægge sin kåbe ovenpå osten, og således fik denne med sig ubemærket. Kort efter traf Hanssen på hende, men hun nægtede da at have taget osten, hvilken hun fik henbragt til en kone, hvor en betjent forefandt den. Tiltalte] nægtede først sin brøde, men tilstod den siden. Osten vurderedes til 5 rigsdaler. Det må således billiges, at tiltalte] var dømt efter frd. af 11. april 1840 § 1 for første gang begået tyveri, og da jeg ikke efter omstændighederne finder anledning til at nedsætte straffen, skal jeg næst] efter] at ansætte salær til resp[ektive advokater] 10 rigsdaler, foreslå følgende h[øjeste]-retsdom:

I henhold til de i den indankede dom anførte grunde kendes for ret:

Kriminal- Politiets dom bør ved magt at stande. I salær til Edvard Liebenberg og advokat Liebe for Højesteret] betaler tiltalte] 10 rigsdaler til hver.

Falck: Heri enig.

Blechingberg, Meyer, Krieger, Møllerup, Lund, Mourier, Rottbøll: Ligeledes (dvs. enige).

Dom:

I henhold til de i den indankede dom anførte grunde kendes for ret:

Kriminal- Politiets dom bør ved magt at stande. I salærium til etatsråd Liebenberg og advokat Liebe for Højesteret betaler tiltalte] 10 rigsdaler til hver.

Afsoningen

Mens voterings- og domprotokollerne altid indeholdt præcise straffeoplysninger, fortæller de intet om, hvornår og hvor straffene skulle afsones. For det førstes vedkommende gav det sig selv, da afsoningen skete umiddelbart efter domsafsigelsen. Stedet var derimod ikke altid oplagt, bl.a. fordi mange korte fængselsstraffe afsonedes i lokale arrester og ikke i de store fængsler. Frem til 1850'erne, hvor der byggedes landsdækkende tugt- og forbedringshuse i hhv. Horsens og Vridsløselille eksiste-

rede en række regionale straffeanstalter, hvortil også landets fæstninger hørte.

På samme måde som det gjaldt for arresterede, registreredes også de indsatte fanger i særlige **mandtalsprotokoller** eller **stambøger**. For Tugt-, Rasp- og Forbedringshusets vedkommende er disse ydermere opdelt efter fangekategori og køn. Som det fremgår af eksempel 4 noteredes nogle relativt få personlige oplysninger om fangerne samt i henhold til hvilken dom, de var indsat til afsoning. Både ankomst- og løsladelsestidspunkt findes også nævnt. Den sidste dato mangler dog for Johanne Maria Larsdatters vedkommende. Hun må formentlig være blevet løsladt ved dommens udløb maj 1795. Som det fremgår af vedtegningen lykkedes det hende i sommeren 1792 at flygte, men hun nåede ikke længere end til det lokale færgested, hvor færgemændene ikke ville sætte hende over til Sjælland.

Eksempel 4. Mandtalsbog fra Møns Tugt- og Forbedringshus 1790-93.

(Rigsarkivet. Møns Tugt- og Forbedringshus: Mandtalsbog 1787-1851).

Nr. 32. Johanne Maria Larsdatter.

Dommens eller resolutions datum og hvorfra: Efter dom her fra landet under Mønbo Herreds ret af 22. februar 1790.

Når indkom: Den 11. maj 1790 på 5 år.

Hvorfor: Småtyveri 2. gang begået.

Hvor længe: På 5 år.

Hvor gammel: Ej konfirmeret, 25 år [i] 1793.

Når løsladt: Endnu i tugthuset.

Vedtegning: Deserterede den 8. august 1792, men blev samme dag attraperet (dvs. pågrebet) ved Koster Færgesgård.

Nr. [33]. Jens Rasmussen.

Dommens eller resolutions datum og hvorfra: Fra Lolland.

Når indkom: Den 22. januar 1795.

Hvorfor: For tyveri.

Hvor længe: 2 måneder.

Hvor gammel: [Ikke udfyldt].

Når løsladt: Den 22. marts 1793 løsladt.

Vedtegning: [Ikke udfyldt].

Kriminalkilder

I denne artikel har vi fulgt fortidens forbrydere fra deres pågribelse og hele vejen gennem retsmaskineriet og straffesystemet til løsladelsen. Under vandringen er de vigtigste kriminalkilder præsenteret, således at læserne kan få indtryk af deres informationsindhold. For fuldstændighedens skyld skylder jeg dog at nævne, at enkelte vigtige kilder er udeladt. Det gælder først og fremmest **strafferegistrene**, hvor man samlede alle oplysninger om de kriminelles meritter, ligesom heller ikke besættelsestidens særlige kilder, ikke mindst knyttet til det efterfølgende retsopgør, er nærmere omtalt her.

Litteratur

Grethe Ilsøe: "Rets-, politi- og fængselsforvaltningen", i:

Erik Nørr og Karl Peder Pedersen (red.): *På embeds vegne. Kilder til dansk forvaltningshistorie 1750-1920* (1998), s. 187-237. Her præsenteres dom- og voteeringsprotokol, fangemandtal samt strafferegister.

Jørgen Mikkelsen: *Ældre straffeanstalter og deres arkivalier*, Informationsserien 2 (2002). Her præsenteres fangemandtal og stambøger m.m.

Karl Peder Pedersen: "Politi og anklagemyndighed", i: Jørgen Mikkelsen og Erik Nørr (red.): *Efter bemyndigelse. Kilder til dansk forvaltningshistorie 1920-70* (2008), s. 123-152. Her præsenteres anholdelses- og anmeldelsesprotokol.

Karl Peder Pedersen: "Forbryderhistorier. Om trykte kilder til kriminelles historie ca. 1800-1850", *Personalthistorisk Tidsskrift* 2010:2, s. 218-232.

Slægtshistorisk dag

**Afholdes lørdag d. 8. november 2014 kl. 12.30 – 17.00
på Langenæs alle 31, 8000 Aarhus C.**

Medlemmerne af Jesu Kristi Kirke af Sidste Dages Hellige har mange års erfaring i at søge data for deres egen slægt, at skrive slægtshistorie og at hjælpe med at digitalisere (indexere) kirkebøger, så navnene kan søges på Internettet.

For alle interesserede vil der være rig lejlighed til at lære FamilySearch, Indexering og Slægtshistorie at kende, idet emnerne vil blive belyst i form af film og undervisning. Der vil være rig mulighed for selv at sætte sig til tasterne og få den hjælp, der er brug for.

Alle er meget velkomne, og der er gratis adgang. Kom og mød mennesker, der er lige så interesserede i slægtsforskning, som du selv er.

Den Slesvigske Samling for Slægtsforskere

Marco Petersen
akademisk projektmedarbejder
Den Slesvigske Samling,
Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig
mpe@dcib.dk

Regionen Sønderjylland/Slesvig er noget specielt. Derfor er slægtsforskning i dette område også noget helt særligt.

Det daværende hertugdømme Slesvig, som strakte sig fra Kongeåen til Ejderen, var og er den geografiske bro mellem Skandinavien og det europæiske kontinent. Området er dermed et kulturelt rum, som indeholder påvirkninger fra begge retninger. Etnisk og sproglig mangfoldighed og adskillige politiske magtskifter som gang på gang frembragte nye love eller forvaltningssystemer, betyder en stor udfordring for slægtsforskere, når deres forfædre stammer fra denne landsdel.

Men regionens spændende historie og bemærkelsesværdige egenart har nødvendigvis også påvirket forfædrenes biografier. Slægtsforskning er mere end at bygge et skelet af navne og årstal: Slægtsforskning skal helst give et indblik i livsforhold, levestandard, miljø samt skik og brug:

Hvad blev der f.eks. spist i regionen for 300 år siden? Hvad og hvordan lærte børnene i skolen? Hvordan var livet som aftægtsmand? Hvilke sprog eller dialekter blev der talt i byen? Hvilken indflydelse havde krigerne på befolkningens hverdag? Disse og tusind andre spørgsmål er relevante for familiens historie, og viden herom kan også være nøglen til at forstå familiens skæbne. Men svarene findes dog for det meste ikke i folketællingernes registre eller kirkebøgerne.

For at tegne et billede af anernes liv er man nødt til at finde datidens beretninger eller faglitteratur af direkte regional observans. I tilfældet Slesvig er man i den lykkelige situation, at der findes en omfattende bog- og materialesamling centralt i det tidligere hertugdømmes område: Den Slesvigske Samling i Flensborg.

Den Slesvigske Samling

Med over 50.000 materialer dokumenterer samlingen kultur og historie i Sønderjylland/Slesvig på alle fem slesvigske sprog og dialekter: Bøger, tidsskrifter, aviser, pjecer m.m. inden for alle genrer og fra alle tidsperioder samles og tilgængeliggøres. Materialet benyttes i mange sammenhænge – fra hyggelæsning til forskning. Ikke mindst historikere og studerende bruger samlingen til opgaver og udgivelser.

Selve samlingen har sine rødder i en tid, hvor bekymringen for det danske sprogs fremtid i Slesvig var akut, da landsdelen blev preussisk efter det danske nederlag i 1864. Da begyndte man at genoprette lokale biblioteker, og dermed opstod også behovet for et dansk centralbibliotek, der kunne samle trådene. Hertil stillede boghandler og redaktør Gustav Johannsen sit privathjem "Margrethesminde" i Flensborg til rådighed i 1891. I de følgende årtier voksede samlingen og krævede diverse flytninger. Fra 1959 har Samlingen haft til huse på Flensborg Bibliotek i Nørregade. Margrethesmindes Bogsamling's ældre litteratur om hertugdømmets Slesvigs kultur og historie var dermed udgangspunktet for Den Slesvigske Samling, som fortsat er en del af Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig.

Den Slesvigske Samling er en bog- og materialesamling på over 50.000 materialeenheder, der siden 1891 dokumenterer kultur og historie i Sønderjylland/Slesvig på de fem slesvigske sprog og dialekter.

Det daglige ansvar for Den Slesvigske Samling er i hænderne på historikeren Jan P. Jessen.

Digitalisering af den historiske bogbestand

I 2010 blev Samlingen for første gang gjort offentlig tilgængelig, men dermed var udviklingen ikke afsluttet. Finansieret af Folketingets Sydslesvigudvalgs projektmidler blev det i 2013 muligt at digitalisere den største del af Den Slesvigske Samlings ældste litteratur. Samlingen rummer en stor historisk bogbestand, hvoraf nogle titler har fulgt samlingen lige siden Gustav Johannsens tid. Værkerne stammer til dels helt tilbage fra 1500-tallet.

Disse bøger er en unik bestand, som i sin helhed ikke findes i andre samlinger, arkiver eller biblioteker: Fra Dansk Centralbiblioteks ældste bog fra 1591 til A.D. Jørgensens 'Redegørelse for min Udvikling og mit Forfatterskab' fra 1900, repræsenterer den historiske bogsamling fysisk levendegjort historie mellem Kongeåen og Ejderen. Denne guldgrube af historiske informationer kan nu hentes på nettet eller direkte på egen computer, hvis man gemmer pdf-filen. Men ikke nok med det: De digitaliserede bøger er også scannet med OCR tekstgenkendelse. Med en simpel søgning via tastekombinationen 'Ctrl' og

Marco Petersen ved "sin digitaliserings-robot": Digitaliseringen af Samlingens ældste litteratur, er fortsat med til at sikre adgang til viden om historie og kultur i det tidligere hertugdømme Slesvigs område mellem Kongeåen og Ejderen.

'f' kan alle frit lede efter ord i teksten – også selv om den er gotisk! Især OCR teknologien giver de digitaliserede bøger en uovertruffen brugsværdi. I løbet af ganske få sekunder ved man, om slægts- eller bynavnene, erhvervsbetegnelser eller andre specielle emner forekommer i en bog på måske 1000 sider. Fra nu af kan værkerne i digitaliseret form anvendes uden tidsmæssige eller geografiske begrænsninger til gavn og nytte for slægtsforskere, lokalforskere og alle andre interesserede – uden at påføre originalerne yderligere slitage.

Den Slesvigske Samling som forskningsbibliotek

Det næste skridt i samlingens udvikling kom i 2014. Samlingen er netop startet på et nyt projekt, som skal videreudvikle Den Slesvigske Samling til et forskningsbibli-

Mød DIS-Danmark til Slægtsforskerdag

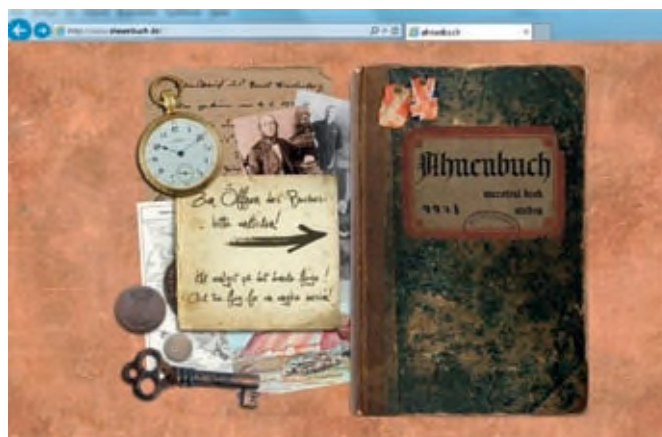
Lørdag den 15. november kl. 13-18

Den Slesvigske Samling
Flensborg Bibliotek - Norderstr. 59 - Flensborg
www.dcbib.dk/slesvigske-samling

Gratis adgang

De mest værdifulde gamle bøger sikres i et skab af stål og specialglas: "Selvom hele huset styrter i grus, vil bøgerne være uskadt." siger Jan Jessen. Flensborgs høje luftfugtighed, som sjældent ligger under 80 %, kommer dermed ikke længere til at påvirke bøgerne: Skabets automatiserede teknik, holder luftfugtigheden på et konstant uproblematisk niveau.

www.ahnenbuch.de: Den Slesvigske Samlings projektmedarbejder Marco Petersen har selv været en passioneret slægtsforsker i mange år: "Men desværre har jeg bare haft for travlt med arbejdslivet i de sidste par år..."

otek med fokus på både professionel og privat forskning.

I et tidsrum på 2 ½ år skal undertegnende som den ansvarlige akademiske projektmedarbejder være medvirkende til, at samlingen i endnu højere grad kan tilgodese netop forskningens behov. Desuden skal samlingen etableres som kilde og samlingssted, især i den grænseoverskridende forskning.

Da jeg selv har været en passioneret slægtsforsker i mange år, er det nærliggende for mig først og fremmest at lægge fokus på genealogiske aktiviteter. Min egen familie er et typisk produkt af regionen. Min anetavle forbinder dansk- såvel som tysksindede forfædre. Soldater fra de slesvigske krige, gamle danske bondeslægter ligesom såkaldte 'kartoffeltyskere' eller mosekolonister, flygtninge fra Østpreussen og 'danske' huguenotter. Historiens lange linje findes tydeligt i familiens historie, og i dag bor slægtninge på begge sider af grænsen, både i mindretals- og flertalsbefolkningen. Jeg ved derfor, hvilke udfordringer man kan støde på som slægtsforsker i regionen.

Slægtsforskerdagen

På baggrund af disse erfaringer planlægger jeg en dansk/tysk Slægtsforskerdag den 15. november 2014. Den finder sted på Flensburg Bibliotek, Norderstr. 59, Flensburg kl. 13-18. Ved dette store møde vil vi sørge for, at alle slægtsforskere kan få et større udbytte af samlingen. Alt for få har opdaget samlingens mange tilbud i form af slægts- og personalhistorier, aviser, biografier, stamtræer og anetavler og selvfølgelig massevis af krøniker om enkelte steder.

Arrangementets fokus vil i høj grad ligge på den grænseoverskridende forskning: En del af foredragene vil således handle om de udfordringer, slægtsforskere har, når

de leder efter oplysninger om deres aner på den ene respektive anden side af vor tids landegrænse.

Desuden vil der selvfølgelig også være indlæg om forskellige andre enkeltstående emner. Her kommer man ind på mere specifikke fagområder samt beretninger om spændende familiehistorier og livsvilkår i tidligere generationer. Der vil være foredrag både på dansk og tysk. Således vil der være et informativt og underholdende program, også selv om man ikke forstår nabolandets sprog.

Som et særligt højdepunkt står Dansk Centralbiblioteks store udstillingssal på 250 m² til rådighed for arrangementet. Her får slægtsforskningsforeninger og arbejdsgrupper og også private slægtsforskere mulighed for at præsentere deres arbejde og deres projekter. Fra store anetavler på væggen til fotos og kronikker ved små stande...: 'alt' kan i princippet fremvises her. Dette vil give en god mulighed for at skaffe nye kontakter og udveksle værdifulde erfaringer med andre passionerede slægtsforskere fra begge sider af grænsen.

Slægtsforskerdagen skal også være en platform for en fælles dialog mellem samlingen og genealoger. Hvor kan samlingen f.eks. tilpasses slægtsforskningens behov i

De digitale bøger kan søges via Dansk Centralbiblioteks almindelige søgesystem (www.dcbib.dk); hvis materialet eksisterer i digitalt format, dukker det op som en ekstra post, markeret med et globussymbol. For at lette overskueligheden er der oprettet en samlet indgang på denne side: www.dcbib.dk/slesvigske-samling/digital-kulturarv.

Her kan du søge direkte i samlingen, og der er link til en oversigt over alle digitaliserede titler.

sin fysiske indretning eller sin faglige bestand? Vi er spændt på at høre om forskernes forventninger og ønsker. Og vi glæder os til at høre om forskningens udbytte. For at sikre, at krøniker eller slægtshistorier, som kun bliver publiceret i et lille privat omfang, også indgår i bestanden, er en samling i høj grad afhængig af samarbejde med private forskere. Kun på denne måde kan ad-

gangen til flersproget viden om historie og kultur i det tidligere hertugdømme Slesvigs område mellem Kongeåen og Ejderen sikres.

Slægtsforskerdagen vil således sikre, at udfordringerne, der ligger i områdets specielle historie og kultur, ikke kommer til at blive en hindring, men derimod et spændende bidrag til de sønderjyske familiers historie.

En udvandring på tredje klasse

Hans Frederick Nønnen, født 1860 i en lille landsby nær Flensborg og vokset op i Sønderjylland, udvandrede som 15-årig til USA. Efter et langt liv skrev han 89 år gammel sine erindringer i 1950. Det følgende er et uddrag af livshistorien; her fortæller han om udvandringen og den første tid i det nye land.

Teksten er stillet til rådighed af Britta Juul, Randers, der også har oversat den. Britta kan kontaktes på adressen: britta.j@pc.dk

Hele Nønnens historie kan du læse på DIS-Forum, www.slaegtogdata.dk/forum, i gruppen Slægts-historier.

Efter mors død [i 1875] blev min søster, min storebror og jeg selv rastløse; Det var ikke det samme hjemme mere. Min far modtog et brev fra sin bror her i Marion County, Kansas, der fortalte ham om de bedre muligheder for et ungt menneske i dette land. Jeg læste brevet, og straks besluttede jeg mig for Amerika. Knaphed på penge var dog en ulempe. Hvor skulle jeg få pengene fra? Siden jeg var 10 år, havde jeg tjent nok til mine bøger og mit tøj, foruden at give nogle til min mor og spare resten i banken. Jeg var ret nær i de dage. Jeg holdt regnskab med, hvor meget jeg satte i banken, men efter at have sparet \$ 12 op, var jeg uheldig at få det hele stjålet. Du kan tænke dig, hvad jeg følte, det gjorde mig simpelthen syg. Jeg fandt den skyldige – ingen andre end min lillebror. Han havde haft en fantastisk tid med at købe slik og ting til pigerne og drengene. Men hvordan han fik brugt så meget, fandt jeg aldrig ud af.

Min far skrev til min farbror for at høre, om han eventuelt kunne skaffe pengene til mig, og at jeg kunne arbejde dem af, når jeg kom til Amerika. Efter lidt over en måned kom der svar, med en besked fra en mand, der hed Levoni – en nabo til min farbror – der bad ham tage til et sted, der hed Gråsten, hvor Levonis far boede, og

der få det nødvendige beløb. Jeg skulle arbejde dem af på Levonis gård med \$ 16 pr. måned. Jeg modtog \$ 75. Min billet til skibet kostede \$ 33,50 til New York, jernbanen fra New York \$ 28. Efter at have rejst 14 dage med skib og halvanden med jernbane, nåede jeg frem til Peabody, Kansas med \$ 2,85.

Nu tilbage til dengang jeg rejste fra Vojens til Amerika. Engang i den sidste del af maj rejste jeg til Flensborg, hvor min tante boede. Jeg besøgte hende et par dage og rejste nordpå for at besøge min fætter, der boede i nabolaget af, hvor jeg blev født. Denne fætter fulgte efter mig til Amerika 2 uger senere.

Nu startede jeg alene på en lang rejse. Jeg kendte ingen om bord på skibet, og jeg var bare en lille en – ikke over 152 cm. Min ældste bror, som jeg mødte i Flensborg, fulgte mig til Hamborg og fik mig sikkert ombord på skibet, som førte mig til et land, der var ukendt for mig, men kendt gennem bøger. Tre dage efter at vi forlod Hamborg, havde jeg det fint, men den fjerde dag begyndte katastrofen. Jeg blev voldsomt søsyg, og det varede, til rejsen var slut. Jeg havde ingen appetit; maden var meget dårlig med sort kaffe, som slet ikke var kaffe, men bare cikorie, et erstatningsprodukt.

Jeg husker tydeligt, at jeg lå på dækket og kiggede ned gennem det åbne ovenlysvindue over den luksuriøse spisesal, hvor de velstillede spiste deres mad fyldt med gode ting. Hvor appetitligt det så ud og duftede. Jeg ønskede, jeg kunne betale mig til at deltage i disse gode ting. Jeg var ikke født rig, så jeg måtte spise, hvad jeg syntes, var afskyelig mad at putte i maven. Ikke mærkeligt, at vi blev syge – jeg siger vi, for der var hundreder som mig selv, 300 russere var indkvarteret i ét stort rum. De var samlet i det ene rum, fordi de var så aldeles beskidte, at en hvid person ikke kunne udholde deres selskab. Mange gange så jeg kvinder sætte sig direkte på dækket, mens deres mænd lå med hovedet i deres skød for at få rensset håret for lus. Det forekom, at hele det dampende dæk var levende med de forbistrede lus. Det tog mig mere end en måned at slippe af med lusene.

Hans Frederick Nønnen i sine yngre dage.

Ved ankomsten til Castle Garden (modtagecenter i New York for indvandrere før Ellis Island blev etableret) tidligt en juli aften, kom sælgere ombord med frugt. Jeg så nogle bananer, som jeg syntes om. Jeg havde aldrig set bananer før. Jeg købte nogle, og de smagte godt, men oh! det fik konsekvenser. Jeg blev voldsomt syg med kramper. Da jeg ikke havde nogen til at passe mig, var jeg nødt til at holde det ud. Vi havde ikke tilladelse til at forlade båden før den næste morgen. Jeg lå på gulvet i det store rum, og til slut kom en kvinde mig til hjælp. Hvad de gav mig, ved jeg ikke, men hvad det så end var, så hjalp det mig, og jeg var snart på fode igen. Min hovednæring om bord var øl, alt andet, der blev tilbudt mig, gav mig kvalme. Du fordømmer måske øl, men jeg lovpriser det, hvis det bliver brugt rigtigt.

Under overfarten blev vi ramt af to kraftige storme. Den ene gjorde os virkelig bange. En person, der ikke var vant til sejlads, kunne let blive bange, for en veteran ville det bare være endnu en storm. Et stort passagerskib er ikke i fare, så længe det er i et stykke. Hvis der ikke opstår brud, er der ingen fare at regne med. Før jeg overhovedet så et stort skib, havde jeg den idé, at en båd ville rokke fra side til side, men jeg fandt ud af, at den bevægede sig fra for til agter. Der var snævre hylde langs siden af skibet, hvor passagererne satte forskellige ting til daglig brug. Mens stormen var på sit højeste, var

vi vågne hele natten på grund af den høje larm fra disse ting, der faldt ned i sengene, hvor folk forsøgte at sove. Imidlertid var der ingen chance for søvn før middag den næste dag.

Efter at vinden var løjet af, og ingen meterhøje bølger længere vaskede over dækket, blev lugerne åbnet, og vi fik lov til at gå op på dækket for at få noget tiltrængt frisk luft. Mens vinden var ved at lægge sig, så jeg en ung mand, der prøvede at åbne køjet direkte over sin såkaldte seng. Jeg tænkte, at han ville få problemer, som da også snart kom. Han fik køjet åbnet til sidst, men lige da kom en høj bølge, som fuldstændig dækkede vores unge mand og fyldte hans seng med vand. Jeg kan stadig se ham efter syndfloden, han lignede en druknet mus. Du kan forestille dig de lystige tilråb, han fik. Han var en person, ingen i vores område kunne lide, på grund af hans pralende holdning.

Jeg lægger nu Castle Garden og det store skib fra White Star Line bag mig. Efter alle disse 73 år eksisterer White Star Line stadigvæk. Med en ny verden foran mig måtte jeg se et problem i øjnene, som jeg aldrig havde tænkt på før. Min første beslutning var at lære at mestre det amerikanske sprog, som var engelsk.

Efter at have forladt New York City havde jeg hele den vestlige del af De Forenede Stater foran mig, men jeg havde kun et punkt for øje – det var Peabody, Kansas. Rejsen vestpå var begivenhedsløs. Ved ankomsten til Toledo, Ohio, til den dengang lille Union Station, blev jeg glædeligt overrasket over at se flere af mine medrejsende, der havde krydset havet med samme skib. For nogle af os var det virkelig et glædeligt gensyn. Men derfra tror jeg ikke, jeg talte med en anden person, før vi nåede Florence, Kansas. Der opdagede en høj dansker mig gennem vognens vindue og steg ombord. Han spurgte, om mit navn var Nønnen, og jeg sagde ja. Han præsenterede sig selv og sagde, at han havde fået at vide, at jeg ville komme gennem Florence.

Jeg forestiller mig, at jeg så noget grøn og fremmed ud, for da han forlod vognen, spurgte en mand, hvem det var, han havde talt med. Jeg hørte danskeren svare "Det er en grønskolling, der kommer fra Danmark". Omkring to år efter kom denne dansker for at arbejde for min onkel. Da jeg så ham, genkendte jeg ham som den person, der havde kaldt mig en grønskolling. Så snart muligheden viste sig, spurgte jeg ham, om han kunne huske, at han mødte mig i Florence, da jeg var på gennemrejse fra Danmark. Det sagde han, at han kunne. Jeg spurgte: "Kan du huske, du kaldte mig en grønskolling?" Det kunne han ikke nægte, så han svarede ja. Jeg spurgte, om han syntes, det var en pæn udtalelse at komme med. Så gik han sin vej uden at svare mig.

Det var mørkt, da toget ankom til Peabody. Der var ingen til at møde mig, og jeg kunne ikke forvente nogen. Jeg var dødtræt, da jeg steg af toget. Fra perronen kunne jeg se et hotelskilt. Jeg tog den korteste vej mod skiltet, kun med den tanke i hovedet at komme i en god seng og

nyde en god nats søvn. Med den lykkelige tanke i hovedet trådte jeg ind på hotellet, mens jeg tænkte, at jeg ville have problemer med at finde en, der forstod mit danske og tyske ordforråd. Men til min glæde opdagede jeg, at hotelejerens var tysk. Jeg spurgte efter et værelse og blev snart anvist et. Skønt jeg ikke havde spist siden omkring klokken 10 om morgenen, var alt, hvad jeg kunne tænke på, den forventede gode nats søvn. Jeg havde ikke været i en seng i tyve nætter. Sengene om bord på skibet var kun trøbunde med hømadrasser. Sæderne i togvognene var rent træ, ingen polstring på sæder eller ryg. Selvom jeg havde to sæder og kunne strække mig ud, var der ingen komfort.

Den første nat i en seng viste sig at blive meget ubehagelig. Engang før midnat blev jeg angrebet af et hårdkogt mareridt. Jeg drømte, at en person stod bøjet over mig og krævede en stor sum penge (\$ 3), som jeg stadig havde i min pung. Jeg forsøgte at råbe om hjælp, men der kom ingen lyd. Jeg prøvede at komme ud af min seng, men kunne ikke røre hverken arme eller ben. Så længe, en person er under sådan en ubehagelig indflydelse, synes kroppen at være fuldstændig stiv, og drømmeren er ude af stand til at sige en lyd, før han vågner fuldstændigt og giver et kraftigt råb fra sig. Jeg havde to anfald, begge ens. Skønt hele forestillingen kan forekomme fjollet, må jeg sige, det var en meget ubehagelig følelse. Det er en følelse, som en person, der har prøvet det en gang, ikke ønsker for nogen anden. Jeg fik dog lidt søvn senere den nat.

Den følgende morgen vågnede jeg med det spørgsmål i hovedet, hvordan jeg skulle komme ud til min onkels gård og afslutningen på min rejse til et land, der var mærkeligt fremmed. Jeg spurgte hotelværtens, om det var muligt for ham at finde nogen, der skulle ud i min onkels naboblag. Han sagde, at han ville prøve. Han gik ud og kom tilbage en lille halv time senere og fortalte, at han havde fundet en landmand, der ville tage mig direkte til min on-

kels hjem. Jeg følte mig meget lettet og tænkte, at mine bekymringer endelig var ovre for denne gang. Min velgører kunne hverken dansk eller tysk, så vores tur til mit nye hjem foregik i stilhed. En udenforstående måtte tænke, at vi var både døde og stumme og ikke fortrolige med tegnsprog.

Kort efter middag kom mine rejsefæller, og vi begav os afsted på vej til min destination. Afstanden fra byen til gården er 14,5 kilometer. På vores vej kom vi til en gård, hvor der var en kilde nær vejen. Der blev hestene vandet såvel som mine rejsefæller og mig selv. [...]

Fra kilden havde vi knap en mil at køre for at nå afslutningen på min rejse. Jeg havde aldrig mødt min onkel, tante og deres fire drenge. Selvom vi ikke havde mødtes før, lærte vi snart hinanden at kende. Mit første job var at arbejde for den mand, jeg havde lånt pengene af til billetten til dette land. Ved slutningen af december havde jeg betalt min gæld. Jeg kom tilbage til min onkels gård, hvor jeg arbejdede i 2½ år for \$ 12,00 pr. måned. Da jeg begyndte at føle mig hjemme, fik jeg at vide, at jeg kunne gå i skole tre måneder i den koldeste del af vinteren. Det var virkelig godt og uventet nyt. Jeg kunne se en chance for på en hurtig måde at lære det nye sprog, jeg ønskede at lære. Min samlede skolegang blev tretten måneder. Det inkluderede en måned på seminarium som forberedelse til at undervise, som jeg blev tilskyndet til af min lærer.

Min første periode i skolen var mest anstrengende og på en måde pinlig – pinlig fordi jeg var tilknyttet en begynderklasse. Alfabetet var det første, der skulle læres. Forestil dig en syttenårig stå i en klasse med seks- eller syvårige. Sådan var min forlegenhed. Det var sjovt for ungerne i klassen at have en at se op til. Det pinlige var dog af kort varighed. At have en god uddannelse fra det gamle land hjalp meget. At have en samarbejdsvillig lærer var af stor værdi. At have beslutsomhed for at lære var dog af større værdi.

OBS! - Kære medlemmer

Hermed en oplysning om en lille ting, som mange af jer ikke er helt klar over.

Jeg får en del henvendelser fra medlemmer, der ikke får deres blad. Hvorefter de oplyser, at de er flyttet.

Når du flytter, skal du logge ind på hjemmesiden, og derpå skal du klikke på **Mine indstillinger** i øverste højre hjørne af hjemmesiden. Derved kommer du ind på en side med alle de oplysninger, foreningen har om dig. Her kan du nu rette din postadresse, din e-mailadresse m.v.

Vær opmærksom på, at hvis du vil skifte e-mailadresse, skal det ske, inden den gamle

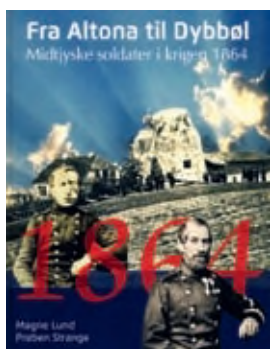
mail bliver lukket. Der sendes en kontrolmail til din gamle e-mailadresse, og denne mail skal godkendes, inden den nye træder i kraft. Dette er lavet for undgå, at nogen kan hacke mailadresser og derved oprette falske adresser i systemet.

Det er vigtigt, at dine oplysninger altid er korrekte. Når rettelserne bliver udført inde i **Mine indstillinger**, slår de igennem til både postvæsen, bank og regnskabssystem.

Tak fordi du læste denne meddelelse; jeg håber du også vil huske at bruge vejledningen.

Med venlig hilsen
Henning Karlby, Kasserer

Tæt på krigen 1864

2014 er året, hvor vi kan markere 150-året for en af de mest traumatiske begivenheder i nyere dansk historie, nemlig nederlaget ved Dybbøl og det efterfølgende tab af Sønderjylland. Det har naturligt nok afstedkommet flere bogudgivelser, startende allerede i 2009 og 2010 med Tom Buk-Swientys to meget roste og læste beretninger med de malende titler *Slagtebænk Dybbøl* og *Dommedag*

Als. De gav et mere blodigt og virkelighedsnært billede af begivenhederne, end tidligere historieskrivning havde budt på. I dette års første Slægt & Data anmeldte vi det lille oversigtsværk, *1864*, og siden er der kommet to vægtige værker, tidligere rigsarkivar Johan Peter Noacks *Da Danmark blev Danmark* og historikeren Rasmus Glenthøjs *1864*. Begge de to udmærkede bøger drejer sig om den politiske og kulturhistoriske udvikling op til og efter krigen, og hvad den har betydet for den danske selvforståelse. De forsøger at kaste nyt lys over de involverede beslutningstageres bevæggrunde og mulige alternativer. Hvordan kunne det gå så galt? Og kunne katastrofen have været undgået?

Endelig er der bogen, som skal omtales her: *Fra Altona til Dybbøl*, som er skrevet af Magne Lund og Preben Strange, er et helt anderledes værk. Her er ingen analyser af begivenhederne og ingen teoretiske udredninger. Derimod får et væld af samtidige kilder lov til at tale for sig selv. Tidsmæssigt omhandler bogen perioden fra den danske hærs tilbagetrækning fra Dannevirke, det første forsmædelige nederlag i februar 1864, til skanserne ved Dybbøl, hvor den kom under tysk-østrigsk belejring og beskydning og blev udsat for et par regulære fremstød fra fjendens side, indtil det endelige angreb og nederlaget den 18. april. Tyskernes fremmarch fortsatte med erobringen af Als den 29. juni, men denne begivenhed omtales kun kort i værket; dette kan forklares ud fra bogens undertitel: *Midtjyske soldater i krigen 1864*. Det var fortrinsvist soldater fra Skanderborg Amt og i nogen grad Viborg og Ringkøbing Amter, som udgjorde 8. brigade, der følges gennem bogen, og deres rolle var udspillet efter tilbagetrækningen fra Dybbøl. Dvs. efter at brigaden havde gjort en overmåde tapper indsats med et modangreb ved Dybbøl, som dog ikke formåede at rokke ved, at sejren måtte blive tyskernes.

Øjenvidner

Hele vejen gøres der omhyggeligt rede for de enkelte divisioner, brigader og regiments placering under slagene, og vi får navne på officererne. Har man styr på, hvilket regiment en forfar hørte til, vil man i princippet kunne følge vedkommendes vej på slagmarken. Men værket lader det ikke blive ved de tørre oprensninger; gennem en nærmest ufattelig mængde øjenvidnebeskrivelser fortælles historien om de blodige begivenheder. Det drejer sig om rapporter fra officerer og breve og erindringer fra menige, som er fundet frem og gengives. Et eksempel ud af mange er menig nr. 57 Anders Peter Sørensens beretning fra det afgørende slag ved Dybbøl Mølle:

“Det var strengt at se sine kammerater vride sig i blodet og de bad os vemodigt om hjælp, men vi kunne ikke yde dem nogen bistand. Da vi havde bidt os fast ved et lille dige, og så os omkring var alle officererne faldne og hele vores venstre fløj var drevet ned til brohovedet. Nu var vi alene og som en flok får uden hyrde, der var nogle der begyndte at løbe, men de fleste blev dog lidt, og vi holdt stillingen” (s. 256).

Det er ikke muligt at læse bogen uden at blive berørt. Ikke mindre gribende er de mange historier fra tiden efter slaget. Vi er med på lazaretterne, både i Danmark og i Tyskland, og vi følger de danske krigsfanger, der blev anbragt spredt over det store tyske rige, hvor de i øvrigt ifølge pålidelige kilder blev behandlet anstændigt, på lige fod med tyske soldater, og de blev frigivet allerede i løbet af sommeren 1864, men naturligt nok sendte de længselsfulde breve hjem. Hvilke vi også får smagsprøver på.

Invalider og enker

Krigen kastede lange skygger ind over de følgende årtier. Både i form af problemerne med at lappe på den sårede nationalfølelse, som de ovennævnte bogtitler fortæller om, og meget synligt i skikkelse af de mange krigsinvalidere og -enker, som måtte forsøge at leve videre under ofte meget vanskelige vilkår. En lang række skæbner præsenteres i sidste del af bogen, hvor forfatterne har gennemgået de mange og gentagne ansøgninger, som invalidere og enker sendte af sted til Centralkomiteen i København, når de havde brug for hjælp, fordi de ikke kunne klare et normalt arbejde eller skulle have et barn konfirmeret eller et sygt familiemedlem behandlet. Ansøgninger, der ledsagedes af udtalelser fra læger og sognepræster og giver et rystende billede af forholdene. Der var ofte pengehjælp at få, omend ikke altid så meget som ansøgeren havde håbet på, men de fysiske skader kunne der ikke gøres meget ved, og det skinner igennem i mange af historierne, at folk foretrak, så vidt det overhovedet var muligt, at klare sig uden offentlig almisse. Vi får hele de udvalgte personers livshistorie, og i mange tilfælde er der lavet regulær slægtsforskning, så vi også følger deres efterkommere gennem flere generationer.

Fra Altona til Dybbøl er en ren guldgrube, hvis du søger stof om 1864-krigen, og den er med alt sit navnestof og uddrag af kilder en rigtig slægtsforskerbog. Har du aner i det midtjyske, kan du nemt være heldig at finde forfædrene omtalt, men under alle omstændigheder vil læsningen give et meget indgående billede af begivenhederne, og bogen kan derudover inspirere til, hvilke typer af kilder du kan gå i gang med, hvis du er på jagt efter oplysninger om en anes deltagelse i krigen. Et noteafsnit sidst i bogen giver gode råd til, hvordan du griber sagen an og opfordrer til at starte med ansøgningerne om erindringsmedaljer, som meget apropos nu er lagt ud på Arkivalieronline.

Bogen er solidt indbundet og illustreret med mange billeder og kort.

Anmeldt af Kathrine Tobiasen

Magne Lund og Preben Strange:

Fra Altona til Dybbøl – Midtjyske soldater i krigen 1864. 612 sider, illustreret. Forlaget Virklund, 2014. Pris 349 kr.

Kalender

Se også på hjemmesiden <http://www.slaegtogdata.dk/aktuelt> og under de enkelte lokalforeninger. Her kan være flere arrangementer.

Tid	Sted	Emne	Arrangør	Tilmelding m.v.
Torsdag 3. sept. kl. 09.00-12.00	Landarkivet, Jernbanegade 36 A, 5000 Odense C	Snakkedag	DIS-Odense m. fl.	www.dis-odense.dk
Lørdag 6. sept. kl. 07.45-18.30	Mødested Odense ZOO	Udflugt til Gl. Estrup Herregårdsmuseum	DIS-Odense	www.dis-odense.dk
Mandag 8. sept. kl. 10.15-13.00	Se hjemmesiden	Grundkursus i slægtsforskning begynder	DIS-Odense	www.dis-odense.dk
Mandag 8. sept. kl. 13.15-15.00	Se hjemmesiden	Gotisk læsekreds begynder	DIS-Odense	www.dis-odense.dk
Tirsdag 9. sept. kl. 12.45-15.00	Se hjemmesiden	Slægtsroderi	DIS-Odense m. fl.	www.dis-odense.dk
Tirsdag 9. sept. kl. 19.00-21.30	Se hjemmesiden	Foredrag Johnny Fredslund: Sikkerhed på computeren	DIS-Odense m. fl.	www.dis-odense.dk
Mandag 15. sept. kl. 13.15-15.00	Se hjemmesiden	Hjemmeside workshop	DIS-Odense	www.dis-odense.dk
Torsdag 18. sept. kl. 19.00-21.30	Se hjemmesiden	Legacy- og slægtsforskeraften	DIS-Odense	www.dis-odense.dk
Tirsdag 23. sept. kl. 12.45-15.00	Se hjemmesiden	Slægtsroderi	DIS-Odense m. fl.	www.dis-odense.dk
Onsdag 24. sept. kl. 19.00-21.30	Se hjemmesiden	Foredrag Ulrich Alster Klug: Forsvarets arkiver	DIS-Odense m. fl.	www.dis-odense.dk
Torsdag 25. sept. kl. 14.30-16.30	Svendborg Bibliotek, Svinget 1, Svendborg	Slægtscafé. Gratis og uforpligtende hjælp til slægtsforskning	DIS-Sydfyn	Ingen
Mandag 29. sept. kl. 19.00	Senior Centret, Hestens Bakke 43, Helsingør	Sociale relationer blandt landboere. Foredrag v/Martin Bork	DIS-Helsingør	www.slaegtogdata.dk/ lokalforeninger/helsingoer
Tirsdag 30. sept. kl. 19.00-21.30	Fritidscentret, lok. 8, Vestergade 15, Randers	Embedslægearkiver, dødsat- tester og sindssygeanstalter. Foredrag v/Ulrich Alster Klug	Slægts- og Egnshistorisk Forening Randers og DIS-Danmark	www.slaegtranders.dk
Torsdag 2. okt. kl. 09.00-12.00	Landsarkivet, Jernbanegade 36 A, Odense	Snakkedag	DIS-Odense m.fl.	www.dis-odense.dk
Torsdage 2. og 30. okt., samt 13. og 27. nov. kl. 14.30-16.30	Svendborg Bibliotek, Svinget 1, Svendborg	Slægtscafé. Gratis og uforpligtende hjælp til slægtsforskning gives	DIS-Sydfyn	Ingen tilmelding
Mandag 6. okt. kl. 19.00-21.00	Vestre Skole, Multirummet, Gyldenbjergsvej 31, Svendborg	Medlemsaften med snak om slægtsforskning i Sønder- jylland og hjemmesiden www.aneguf.dk	DIS-Sydfyn	Ingen tilmelding
Tirsdage 7. og 21. okt., 4. og 18. nov. samt 2. dec. kl. 09.00-12.00	Senior Centret, Hestens Bakke 43, Helsingør	Læsegruppe	DIS-Helsingør	www.slaegtogdata.dk/ lokalforeninger/helsingoer
Tirsdag 7. okt. kl. 12.45-15.00	Se hjemmesiden	Slægtsroderi	DIS-Odense m.fl.	www.dis-odense.dk
Torsdag 9. okt. kl. 19.00-21.30	Se hjemmesiden	Lillys Danmarkshistorie. Foredrag v/Pia Fris Laneth	DIS-Odense m.fl.	www.dis-odense.dk
Mandag 20. okt. kl. 19.00-21.30	Vestre Skole, Multirummet, Gyldenbjergsvej 31, Svendborg	Lægdsruller og søruller. Foredrag v/cand.jur. Jørgen Green, København	DIS-Sydfyn	dis.sydfyn@live.dk

Tirsdag 21. okt. kl. 12.45-15.00	Se hjemmesiden	Slægtsroderi	DIS-Odense m.fl.	www.dis-odense.dk
Onsdag 22. okt. kl. 19.00-22.00	Landsarkivet, Jernbanegade 36 A, Odense	Aftenarrangement med små foredrag	DIS-Odense m.fl.	www.dis-odense.dk
Mandag 27. okt. kl. 19.00	Senior Centret, Hestens Bakke 43, Helsingør	Hyggeaften, evt. foredrag	DIS-Helsingør	www.slaegtogdata.dk/ lokalforeninger/helsingoer
Tirsdag 28. okt. kl. 19.00-21.30	Se hjemmesiden	Legacy- og slægtsforskeraften	DIS-Odense	www.dis-odense.dk
Mandag 3. nov. kl. 19.00-21.00	Vestre Skole, Multirummet, Gyldenbjergsvej 31, Svendborg	Opfølgning på Jørgen Greens foredrag. Flemming Knudsen, DIS-Sydfyn, viser søgninger og besvarer evt. spørgsmål	DIS-Sydfyn	Ingen tilmelding
Tirsdag 4. nov. kl. 12.45-15.00	Se hjemmesiden	Slægtsroderi	DIS-Odense m.fl.	www.dis-odense.dk
Torsdag 6. nov. kl. 09.00-12.00	Landarkivet, Jernbanegade 36 A, 5000 Odense C	Snakkedag	DIS-Odense m.fl.	www.dis-odense.dk
Tirsdag 11. nov. kl. 19.00-21.30	Se hjemmesiden	Foredrag Mette Seidelin: Forbrydelser	DIS-Odense m.fl.	www.dis-odense.dk
Mandag 17. nov. kl. 19.00-21.30	Vestre Skole, Multirummet, Gyldenbjergsvej 31, Svendborg	Lær DIS-Træf at kende. Oplæg v/Jørgen Kristensen, DIS-Danmark	DIS-Sydfyn	dis.sydfyn@live.dk
Tirsdag 18. nov. kl. 12.45-15.00	Se hjemmesiden	Slægtsroderi	DIS-Odense m.fl.	www.dis-odense.dk
Torsdag 20. nov. kl. 19.00-21.45	Se hjemmesiden	Legacy- og slægtsforskeraften	DIS-Odense	www.dis-odense.dk
Mandag 24. nov. kl. 19.00	Senior Centret, Hestens Bakke 43, Helsingør	Bøddlen, natmændene, rakkerne og kæltringerne. Foredrag v/Mette Gundel	DIS-Helsingør	www.slaegtogdata.dk/ lokalforeninger/helsingoer
Onsdag 26. nov. kl. 19.00-21.30	Se hjemmesiden	Foredrag Merete Mørk Madsen: En fortælling	DIS-Odense m.fl.	www.dis-odense.dk
Lørdag 29. nov. kl. 13.30-16.00	Vestre Skole, Multirummet, Gyldenbjergsvej 31, Svendborg	Embedslægearkiver, her- under jordemoderprotokoller, dødsattester og vaccinationsprotokoller	DIS-Sydfyn	dis.sydfyn@live.dk
Tirsdag 2. dec. kl. 19.00-21.30	Se hjemmesiden	Slægtsbogscafé	DIS-Odense m.fl.	www.dis-odense.dk
Torsdag 4. dec. kl. 09.00-12.00	Landarkivet, Jernbanegade 36 A, 5000 Odense C	Snakkedag	DIS-Odense m.fl.	www.dis-odense.dk

**At skrive
slægtshistorie**
- idébog for slægtsforskere

Kathrine Tobiesen

SLÆGT & DATA

At skrive slægtshistorie

Kenneth Konrad Knudsen skrev i sin anmeldelse af bogen i Slægt & Data:

Hvis du drømmer om at få noget af alt dit slægtsmateriale publiceret, men ikke ved, hvad du skal gribe eller gøre i, så er "At skrive slægtshistorie" et godt sted at starte. Bogen giver dig ikke svaret på, hvordan du skal gøre, men den klæder dig på til at træffe de rigtige valg for dig og dit projekt.

Bogen er udgivet af DIS-Danmark, og koster for medlemmer 149 kr.

Bestil den via bestillingsformularen i 'butikken' på hjemmesiden (under Foreningen) eller send en mail til ekspedition@dis-danmark.dk

Kommende bestyrelsesmøder i DIS-Danmark

I nærmeste fremtid er planlagt
følgende møder for bestyrelsen.

1. november

24.-25. januar 2015

Møderne finder sted i Odense.

www.slaegtogdata.dk

DIS-Danmarks hjemmeside
www.slaegtogdata.dk

Webmaster Arne Feldborg
webmaster@dis-danmark.dk

Særtilbud – især til nye medlemmer

Ekspeditionen har et restoplæg fra de seneste tre årgange af
medlemsbladet, som sælges så længe lager haves.

Slægt & Data – hele årgang 2011 sælges samlet for 70 kr.

Slægt & Data – hele årgang 2012 sælges samlet for 70 kr.

Slægt & Data – hele årgang 2013 sælges samlet for 70 kr.

Hæftet 25 år med slægt og data.

DIS-Danmark 1989-2014 50 kr.

Bogen Sogn Herred Amt 99 kr.

Bogen At skrive slægtshistorie 149 kr.

Alle priser er inkl. moms og forsendelse, og betaling sker forud med kort
eller ved bankoverførsel.

Henvend dig til Ekspeditionen, ekspedition@dis-danmark.dk, eller brug
bestillingsformularen i 'butikken' på hjemmesiden under foreningen.

Her kan du også bestille cd'en med samtlige numre af Slægt & Data.

DIS-Danmarks ekspedition

Gunnar Larsen

ekspedition@dis-danmark.dk

Tlf. 61 27 91 05

Telefonen er åben for ekspedition:

Tirsdag kl. 14-18 - ellers telefonsvarer.

Ekspeditionen besvarer praktiske spørgsmål og sørger
i øvrigt for forsendelse af foreningens forskellige pro-
dukter, f.eks. cd'erne med Slægt & Data og Postadres-
sebogen.

Ekspeditionen står også for tilmelding til DIS-Danmarks
læsekredse, hvor udenlandske blade rundsendes
blandt DIS-medlemmer.

DIS-Danmarks bestyrelse

Susanne Fuglsang Formand.

Højbakkevej 3, 2640 Hedehusene. Tlf. 46 13 60 01

fuglsang@dis-danmark.dk

Jesper Skov Næstformand.

AO-repr. Friggvej 3, Sdr. Onsild, 9500 Hobro

skov@dis-danmark.dk

Henning Karlby Kasserer.

Rylevej 2, Bro, 5464 Brenderup. Tlf. 64 44 28 08

karlby@dis-danmark.dk

Kathrine Tobiasen Redaktør.

DIS-Forum. Korsagervej 13, 8940 Randers SV. Tlf. 41 28 65 30

tobiasen@dis-danmark.dk

Michael Dupont Sekretær.

Stenager 216, st.th, 2600 Glostrup. Tlf. 43 44 16 52

dupont@dis-danmark.dk

Poul Wachmann

Valmuehaven 42, 2765 Smørum. Tlf. 44 65 02 45

wachmann@dis-danmark.dk

Jørgen Kristensen

Markskellet 130, 4300 Holbæk. Tlf. 29 45 69 26

kristensen@dis-danmark.dk

Kirsten Andersen

Gjelstensåsen 125, 3650 Ølstykke. Tlf. 47 17 75 78

andersen@dis-danmark.dk

Bodil Grove Christensen

Hvedevej 1, 7490 Aulum. Tlf. 97 47 28 87

grove@dis-danmark.dk

Lena Sørensen Suppleant.

Løven 28, 3650 Ølstykke. Tlf. 47 17 55 62

soerensen@dis-danmark.dk

Anton Blaabjerg Suppleant.

Fredensgade 38, 8800 Viborg. Tlf. 86 61 04 36

blaabjerg@dis-danmark.dk

Mærsk Mc-Kinney Møller og hans aner

Af Erik Broch Hansen
Grydskold Bakke 27
6000 Kolding
Tlf. 75 52 62 10

Hvis man vil skrive om Mærsk Mc-Kinney Møller, må man forsøge at undgå den almindelige skamros, der er nærliggende, når det gælder dette menneske, der har haft så enestående succes og stor betydning for Danmark og det danske samfund i mange år. Alle kendte hr. Møller og det enorme verdensforetagende, han har skabt, men ikke mange har haft direkte kendskab til mennesket og personligheden. Hvis man går længere tilbage i slægten og dens historie, er den så uoverskuelig, som nogen slægt kan være.

Man skal mange år tilbage for at kunne forstå, hvor omfattende slægten er i dag, men det viser sig her, at Mærsk Mc-Kinney Møller er bevidst om sine rødder. Ved Rønmø Kirke står nemlig en mindesten, hvor et tidligt anepar med børn meget kunstfærdigt er udhugget. Stamfaderen, kommandør og landfoged Laust Michelsen, der levede i 1600-tallet (født ca. 1670), ses her med sine seks koner og 21 børn. Ganske imponerende, men denne Michelsen har nok været udsat for adskillige dødsfødsler og koner, der er døde fra ham.

De 21 børn er et imponerende skue, og de er gengivet, så man ser både drenge med bukser og piger i kjoler. Endvidere afsløres det også, hvilket barn der er ane til netop Mærsk Mc-Kinney Møller. Hvis man ser på pigen, der står som nummer otte fra højre, vil man bemærke, at hun har en ekstra tegning på kjolen; hun hed Maren og er ane til Møller-familien, der siden har opnået store resultater og stor international respekt.

Et par ord om Mærsk Mc-Kinney Møllers tidlige karriere: Han sluttede sin realeksamen i 1930 på Øregårds Gymnasium med udmærkelse og flidspræmie. Efter gymnasiet blev han uddannet inden for shipping i firmaet C.K. Hansen. I 1934 aftjente

han sin værnepligt i 1. regiment på Høvelte kaserne. Nogle uger efter Danmarks besættelse, den 22. maj, giftede Mærsk sig med sin skoleveninde fra gymnasiet, Emma Neergaard Rasmussen, og to dage senere blev han optaget som partner i rederiet A.P. Møller A/S og fik farens halvdel af de stemmeberettigede aktier i The Isbrandsen Moller Company, New York. Opgaven var klar, og nu skulle han i hast forlade Danmark. Rejsen gik over Tyskland til den italienske havneby Genua, hvor der var sørget for reservation på den italienske Amerika-båd Rex. Skibet var dog overbooket, men de fik i sidste øjeblik billetter til det amerikanske passagerskib Manhattan. Inden de kunne gå om bord, forlangte det italienske statspoliti 60 dollars – en sidste hilsen fra det fascistiske Italien. Der var stor glæde og lettelse ved at være sluppet ud af Europa, netop som en uundgåelig krig nærmede sig.

Den 10. juni 1940 passerede skibet med taktfaste stød i tågehorn og sirener frihedsgudinden ved indsejlingen til New York. Her fik Mærsk syv værdifulde og lærerige år; partneren, A.P. Møllers fætter Hans Isbrandsen, var en barsk leder, dynamisk og hård i sine krav, og ikke indstillet på at afgive kompetence. En god skole, inden Møller junior kunne fortsætte som leder af hele koncernen.

